

คู่มือ
การปรับสภาพบ้าน
สำหรับคนพิการ
โดยท้องถิ่น

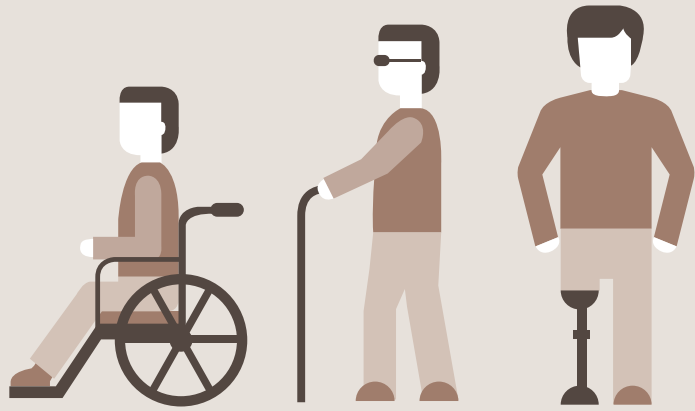
คู่มือ การปรับสภาพบ้าน สำหรับคนพิการ โดยท้องถิ่น

จัดทำภายใต้ความร่วมมือของ
คณะนักวิจัยโครงการวิจัยการวิเคราะห์ต้นทุนและผลลัพธ์
ของบริการปรับสภาพบ้านสำหรับคนพิการด้านการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แพทย์หญิงศิรินาถ ตงศิริ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนัดดา พลอยเลื่อมแสง
อาจารย์กตัญญู หอสูติลีมา

คณะทำงานโครงการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและชุดความรู้
เพื่อขยายผลงานสร้างเสริมสุขภาวะสำหรับปี 2559-2560
นายสุรพล เหลี่ยมสูงเนิน
นางสุจิตราภรณ์ คำสอาด
นางสาววนิดา วัฒนชีวินปกรณ์
นางสาวสุชาดา คุ่มสลด
นางสาวดวงเดือน อภิขิตพงศ์พันธ์

สำนักสนับสนุนสุขภาวะประชากรกลุ่มเฉพาะ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
นางสาววรรรณ ชัยไพฑูริย์

เมษายน 2559

คำนำ

 ในปัจจุบัน คนพิการยังประสบปัญหาความยากลำบาก ในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันของตนเอง ส่งผลต่อการ มีคุณภาพชีวิตที่ดีของคนพิการ การปรับปรุงบ้านหรือการจัด สภาพแวดล้อมของบ้านคนพิการใหม่ รวมทั้งประยุกต์ใช้วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สำหรับคนพิการที่ สอดคล้องกับสมรรถนะของร่างกายและความต้องการของ คนพิการ จึงถือเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการพัฒนาสมรรถนะ ของคนพิการ ให้สามารถมีสมรรถนะที่ดีขึ้น และนำไปสู่ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนพิการด้วยเช่นกัน

จากผลการวิจัยโครงการวิจัยการวิเคราะห์ต้นทุนและ ผลลัพธ์ของบริการปรับปรุงบ้านสำหรับคนพิการด้านการ เคลื่อนไหวและผู้สูงอายุ ภายใต้การสนับสนุนของสถาบัน สร้างเสริมสุขภาพคนพิการ (สสพ.) สถาบันวิจัยระบบ สาธารณสุข (สวรส.) พบว่า การปรับปรุงบ้านสำหรับ คนพิการด้านการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุในระดับชุมชนนั้น

มีองค์ประกอบสำคัญ คือทีมปรับสภาพบ้านในพื้นที่ที่มีความเข้าใจในลักษณะความพิการและสมรรถนะของคนพิการ มีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบปรับสภาพบ้านตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล มาร่วมกันคัดเลือกคนพิการที่มีความเหมาะสมในการปรับสภาพบ้าน ร่วมกันออกแบบ และดำเนินการปรับบ้านและสิ่งอำนวยความสะดวกที่สามารถเพิ่มสมรรถนะของคนพิการ ตลอดจนถึงติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงในด้านสมรรถนะของคนพิการได้

คู่มือฉบับนี้ มุ่งประโยชน์ให้หน่วยงานท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจหน้าที่และงบประมาณในการบริหารจัดการสามารถปรับสภาพบ้าน และสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการในพื้นที่ได้ โดยเน้นการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการปรับสภาพบ้าน และสิ่งอำนวยความสะดวกตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล แก่ชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่น ผ่านการให้ความรู้ในเรื่องคนพิการและสมรรถนะของคนพิการ การคัดเลือกคนพิการเป้าหมาย การวางแผนทางการปรับบ้าน และสิ่งอำนวยความสะดวกที่สอดคล้องกับสมรรถนะและความต้องการของคนพิการ และการวิเคราะห์ต้นทุนค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ใช้ในโครงการ

ในการนี้ คณะผู้จัดทำขอขอบคุณคณะนักวิจัยโครงการวิจัยการวิเคราะห์ต้นทุนและผลลัพธ์ของบริการปรับสภาพบ้านสำหรับคนพิการด้านการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุ ภายใต้การสนับสนุนของสถาบันสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ (สสพ.)

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) คณะทำงานโครงการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและชุดความรู้เพื่อขยายผลงานสร้างเสริมสุขภาวะสำหรับปี 2559-2560 ภายใต้การสนับสนุนของศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ (ครร.) และสำนักสนับสนุนสุขภาวะประชากรกลุ่มเฉพาะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ที่ให้ความร่วมมือในการจัดทำคู่มือฉบับนี้ และหากมีความผิดพลาดประการใดคณะผู้จัดทำขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

สุรพล เหลี่ยมสูงเนิน
คณะผู้จัดทำ
มีนาคม 2559

คำนำ เจ้าของชุดความรู้

 “คนพิการ” ในมุมมองของคนทั่วไปอาจหมายถึงบุคคลที่ไร้ศักยภาพในการดูแลตัวเอง ต้องอาศัยพึ่งพาความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น แต่นั่นไม่ใช่ภาพตัวแทนของคนพิการทั้งหมด

ในความเป็นจริงมีคนพิการบางกลุ่มที่ยังมีศักยภาพ แต่ที่ดูเหมือนว่าพึ่งพาตัวเองไม่ได้ นั่นสาเหตุหนึ่งอาจเป็นเพราะ สภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต การปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับ ศักยภาพของคนพิการจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้คนพิการพึ่งพาตัวเองได้มากขึ้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ จึงควรให้ความสำคัญกับปัจจัยสภาพแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาปัจจัยด้านอื่นๆ

จากการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า การปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมเป็นงานที่ช่วยพัฒนาศักยภาพของคนพิการได้จริง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งบุคลากรทางด้านสาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน ผู้นำชุมชน จิตอาสา รวมทั้งตัวคนพิการเอง และครอบครัว ชุดความรู้นี้เป็นการสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยเพื่อนำเสนอเป็นแนวทางในการถักทอความร่วมมือจากหลากหลายหน่วยงาน

ในนามของทีมวิจัย ขอขอบคุณคณะทำงานโครงการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและชุดความรู้เพื่อขยายผลงานสร้างเสริมสุขภาวะสำหรับปี 2559-2560 และสำนักสนับสนุนสุขภาวะประชากรกลุ่มเฉพาะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ที่ได้ช่วยสังเคราะห์และเรียบเรียงองค์ความรู้จากนักวิจัยและพัฒนาเป็นหลักสูตรเพื่อให้เกิดการขยายผลในการดำเนินงานปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมสำหรับคนพิการต่อไป

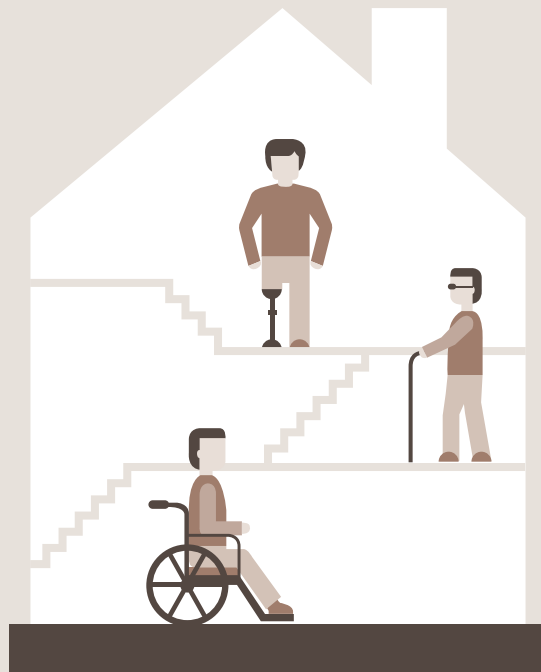
ผศ.ดร.พญ.ศิรินาถ ตงศิริ
หัวหน้าโครงการวิจัยการวิเคราะห์ต้นทุน
และผลลัพธ์ของบริการปรับสภาพบ้าน
สำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุ
มีนาคม 2559

สารบัญ

	หน้า
ส่วนที่ 1	
ความสำคัญ กระบวนการ และบทบาทของผู้มีส่วนร่วม ในการปรับสภาพบ้านสำหรับคนพิการ	2
• ความสำคัญของการปรับสภาพบ้านสำหรับคนพิการ	3
• วัตถุประสงค์ของการปรับสภาพบ้านสำหรับคนพิการ	7
• หน่วยงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรับสภาพบ้าน	9
• กระบวนการในการปรับสภาพบ้านสำหรับคนพิการ	14
ส่วนที่ 2	
การเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในกระบวนการ ปรับสภาพบ้าน สำหรับคนพิการ	24
• ข้อมูลเกี่ยวกับคนพิการที่ควรมีในพื้นที่	25
• การเก็บข้อมูลสมรรถนะคนพิการเบื้องต้น เพื่อใช้ในการปรับสภาพบ้าน	27
• การใช้แบบสำหรับเก็บข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ในพื้นที่	38

ส่วนที่ 3	หน้า
ขั้นตอน เงื่อนไข และเกณฑ์ที่ใช้คัดเลือกคนพิการ ที่ควรได้รับการปรับสภาพบ้าน	50
• ขั้นตอนการคัดกรองคนพิการที่มีคุณสมบัติ เข้าข่ายการปรับสภาพบ้าน	51
ส่วนที่ 4	
ความรู้ในการออกแบบเพื่อปรับสภาพบ้านสำหรับคนพิการ	62
• หลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design : UD)	63
• แนวคิดในการปรับสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัย สำหรับคนพิการ	66
• แนวทางการปรับสภาพบ้านและสภาพแวดล้อม สำหรับคนพิการ	67
• กรณีศึกษา : ข้อพึงระวังในการปรับสภาพบ้าน	86
ส่วนที่ 5	
ค่าใช้จ่ายในการจัดการปรับสภาพบ้านตลอดทั้งกระบวนการ	94
• ค่าใช้จ่ายในการเตรียมการปรับสภาพบ้าน	95
• ค่าใช้จ่ายในการปรับสภาพบ้าน	97
• ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการและ ติดตามประเมินผลหลังการปรับสภาพบ้าน	100
เอกสารอ้างอิง	106

ส่วนที่ 1 ความสำคัญ กระบวนการ และ บทบาทของผู้มีส่วนร่วมในการ ปรับสภาพบ้านสำหรับคนพิการ

การปรับสภาพบ้านคนพิการใช้ว่าจะเป็นเพียงการเติมเต็มโอกาสให้แก่คนพิการทางสภาพแวดล้อมกายภาพเท่านั้น หากแต่หลักคิดสำคัญของการปรับสภาพบ้านต้องมีส่วนทำให้คนพิการสามารถพัฒนาสมรรถนะทางร่างกายได้ดียิ่งขึ้น เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการใช้ชีวิตปกติให้ดีขึ้นด้วย

ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานปรับสภาพบ้านสำหรับคนพิการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง จำเป็นต้องทำความเข้าใจถึงความจำเป็นและความสำคัญของการปรับสภาพบ้านว่าจะมีส่วนช่วยฟื้นฟูสมรรถนะในการดำรงชีวิตและยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนพิการและครอบครัว ขณะเดียวกัน ต้องรับทราบว่า การปรับสภาพบ้านสำหรับคนพิการควรมีหน่วยงานใดเข้ามามีส่วนร่วมและแต่ละหน่วยงานควรมีบทบาทอย่างไร และที่สำคัญ คือ ต้องเข้าใจถึงกระบวนการปรับสภาพบ้านฯ ตั้งแต่ต้นจนจบ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ความสำคัญของการปรับสภาพบ้าน สำหรับคนพิการ¹

ข้อมูลคนพิการในประเทศไทย ซึ่งรวบรวมโดยสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ณ เดือนกุมภาพันธ์ 2559² พบว่า คนพิการมีจำนวน 1,562,133 คน โดยจำแนกเป็นคนพิการทางการเห็น 167,965 คน ทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย 277,447 คน ทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย 749,740 คน ทางจิตใจหรือพฤติกรรม 112,119 คน ทางสติปัญญา 112,927 คน ทางการเรียนรู้ 6,651 คน ออทิสติก 7,946 คน ซ้ำซ้อน 108,650 คน และไม่ระบุ 18,688 คน

คนพิการเหล่านี้ล้วนมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาผู้อื่นหรืออุปกรณ์เครื่องช่วยอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้สามารถทำกิจกรรมที่เป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานทั้งภายในและภายนอกบ้านได้ ทั้งนี้ พบว่า คนพิการส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในบ้านที่ถูกออกแบบและก่อสร้างไว้สำหรับบุคคลที่ไม่พิการ ซึ่งไม่ได้เอื้ออำนวยให้คนพิการทำกิจกรรมที่จำเป็นได้อย่างสะดวกเท่าที่ควร เช่น ทางเข้าตัวรถมีการยกระดับสูงจากพื้น บันไดชันและไม่มีราวพุงตัวทำให้เสี่ยงต่อการหกล้มและบาดเจ็บ ขนาดประตูไม่กว้างพอที่จะให้เก้าอี้ล้อเข็นของคนพิการเข้าออกได้สะดวก ห้องน้ำ/ห้องส้วมอยู่ไกล

โถส้วมเป็นแบบนั่งยองทำให้คนพิการใช้งานด้วยความยากลำบากหรือไม่สามารถใช้ได้เลย พื้นห้องน้ำลื่น ทำให้ง่ายต่อการลื่นล้มและประสบอันตราย เป็นต้น

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการปรับสภาพบ้านหรือการจัดสภาพแวดล้อมของบ้านใหม่ (Home modification) ให้เหมาะสม รวมทั้งประยุกต์ใช้วัสดุอุปกรณ์บางอย่างให้เกิดความสะดวกสบายในการใช้งาน สอดคล้องกับสมรรถนะของร่างกายและความต้องการของคนพิการ เช่น การปรับโถส้วมจากแบบนั่งยองมาเป็นโถนั่งราบแบบชักโครก การทำราวจับภายในบ้าน การปรับขนาดประตูทางเข้าต่างๆ เพื่อให้เก้าอี้ล้อเข็นเข้าออกได้สะดวก เป็นต้น เพื่อช่วย使人พิการสามารถทำกิจกรรมประจำวันเบื้องต้นภายในบ้านได้สะดวกสบายขึ้นช่วยลดความเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุภายในบ้าน ทำให้คนพิการสามารถใช้ชีวิตได้ด้วยตนเองระดับหนึ่ง ลดภาระของคนในครอบครัวและผู้ดูแล นอกจากนี้ การจัดสภาพบ้านและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมจะส่งผลให้คนพิการได้รับการฟื้นฟูสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี (Quality of life) ต่อไป

ในการปรับสภาพบ้านหรือการจัดสภาพแวดล้อมของบ้านและการประยุกต์ใช้วัสดุอุปกรณ์ให้สอดคล้องกับสมรรถนะของร่างกายและความต้องการของคนพิการ ควรมีการทำความเข้าใจกับความพิการก่อน

5

โดยนิยามของ “คนพิการ” ตามความหมายของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550³ หมายถึง บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่างๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป

ตามประกาศของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในเรื่องประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ⁴ ได้แบ่งความพิการออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่

- ความพิการทางการเห็น
- ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย
- ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย
- ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม
- ความพิการทางสติปัญญา
- ความพิการทางการเรียนรู้
- ความพิการทางออทิสติก

6

อย่างไรก็ดี ชุดความรู้นี้จะเน้นการปรับสภาพบ้านสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายเป็นหลัก¹ เนื่องจากในการปรับสภาพบ้านคนพิการ มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสมรรถนะของคนพิการให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งในคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายเมื่อมีการปรับสภาพแวดล้อม เช่น การทำราวจับภายในบ้าน การปรับขนาดประตูทางเข้าต่างๆ เพื่อให้เก้าอี้ล้อเข็นเข้าออกได้สะดวก ก็สามารถที่จะมีสมรรถนะที่ดีขึ้นได้ ขณะที่คนพิการด้านอื่นๆ เช่น คนพิการทางการมองเห็น หรือคนพิการทางการได้ยิน การปรับสภาพบ้าน อาจจะมีได้ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนในด้านสมรรถนะ

 ความพิการทางการเคลื่อนไหว หมายถึง การที่บุคคลมีความบกพร่องหรือการสูญเสียความสามารถของอวัยวะในการเคลื่อนไหว ได้แก่ มือ เท้า แขน ขา อาจมาจากสาเหตุอัมพาต แขนขาอ่อนแรง แขนขาขาด หรือภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังจนมีผลกระทบต่อการทำงานของมือ เท้า แขนและขา

 ความพิการทางร่างกาย หมายถึง การที่บุคคลมีความบกพร่องหรือความผิดปกติของศีรษะ ใบหน้า ลำตัว และภาพลักษณ์ภายนอกของร่างกายที่เห็นได้อย่างชัดเจน

วัตถุประสงค์ของการปรับสภาพบ้าน สำหรับคนพิการ

1. เพื่อป้องกันและลดโอกาสในการเกิดอุบัติเหตุ

การปรับสภาพบ้านเพื่อความปลอดภัยในการเคลื่อนไหวของคนพิการทั้งในบ้านและนอกบ้านเป็นการป้องกันไม่ให้คุณพิการได้รับความบาดเจ็บหรือเป็นอันตรายจากการใช้งานพื้นที่ส่วนต่างๆ ภายในบ้าน เช่น ตกบันได สะดุดพรม ลื่นล้มในห้องน้ำ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนพิการที่เป็นผู้สูงอายุและมีปัญหาความบกพร่องด้านการมองเห็น อันจะทำให้ความพิการรุนแรงเพิ่มขึ้นหรือเกิดความพิการใหม่ซ้อนขึ้นมาอีก

2. เพื่อฟื้นฟูสมรรถนะด้านร่างกาย

การปรับสภาพบ้านจะช่วยให้คุณพิการสามารถทำกิจวัตรประจำวัน เช่น การดูแลทำความสะอาดร่างกาย การแต่งตัว การขับถ่าย การเคลื่อนไหวทั้งในบ้านและนอกบ้าน ฯลฯ ได้สะดวกสบายขึ้น ส่งผลให้คุณพิการมีสมรรถนะทางร่างกายดีขึ้นตามไปด้วยจากการช่วยเหลือตัวเองได้มากขึ้น อีกทั้งยังสามารถที่จะประกอบอาชีพได้ด้วย ถ้ามีการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการประกอบอาชีพสำหรับคนพิการแต่ละราย

3. เพื่อลดภาระของคนในครอบครัวหรือผู้ดูแล

สำหรับคนพิการที่มีระดับความพิการรุนแรงจำเป็นต้องให้ญาติหรือผู้ดูแลคอยให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างมาก การปรับสภาพบ้านจะมีส่วนช่วยลดภาระของญาติและผู้ดูแลลงได้ ทำให้ใช้เวลาในการดูแลคนพิการน้อยลง ลดทอนความเครียดของผู้ดูแลและคนในครอบครัว นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี

4. เพื่อปรับปรุงบ้านให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมแก่การอยู่อาศัย

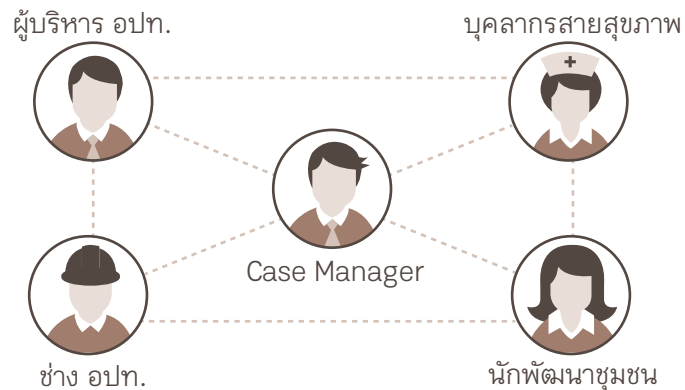
ในกรณีที่คนพิการและครอบครัวมีปัญหาความยากจนที่อยู่อาศัยมีสภาพชำรุดทรุดโทรม การปรับสภาพบ้านควรต้องคำนึงถึงการปรับปรุงเพื่อให้เกิดความมั่นคง แข็งแรง ปลอดภัย และเหมาะสมแก่การใช้งาน สามารถคุ้มครองผู้อยู่อาศัยจากสภาพแวดล้อมและสภาพดินฟ้าอากาศได้

หน่วยงาน และผู้ที่เกี่ยวข้อง กับการปรับสภาพบ้าน

การปรับสภาพบ้านสำหรับคนพิการจำเป็นต้องอาศัยศาสตร์ความรู้และทักษะที่หลากหลาย กลไกการทำงานควรมีลักษณะสหวิทยาการ ดังนั้น จึงต้องมีการพัฒนา “ทีมปรับสภาพบ้านสำหรับคนพิการ” เป็นกลไกในการเคลื่อนงานในพื้นที่ โดยทีมปรับสภาพบ้านจะประกอบด้วยบุคลากรที่เกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ผู้จัดการ (case manager) บุคลากรจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เช่น ผู้บริหาร อปท. ช่าง อปท. ฯลฯ นักพัฒนาชุมชน บุคลากรสายสุขภาพ เช่น พยาบาล นักกายภาพบำบัด นักวิชาการสาธารณสุข ฯลฯ หรือจากผู้ที่มีความรู้ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น วิศวกร สถาปนิก และจากตัวแทนชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นต้น

ภาพที่ 1 องค์กรประกอบของทีมปรับสภาพบ้าน

เพื่อให้การดำเนินงานปรับสภาพบ้านเป็นไปด้วยดีจนประสบความสำเร็จ บทบาทของผู้มีส่วนร่วมในทีมปรับสภาพบ้าน ควรมีรายละเอียด ดังนี้

1. บทบาทของผู้จัดการ (case manager)

ผู้จัดการเป็นผู้นำที่ประสานงานหลัก มีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลสมรรถนะและที่อยู่อาศัยของคนพิการ ร่วมคัดเลือกบ้านที่เหมาะสมที่จะปรับ ควบคุมการออกแบบและก่อสร้าง ตลอดจนติดตามประเมินผลการปรับสภาพบ้านภายหลังการดำเนินงาน โดยผู้จัดการอาจเป็นเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือบุคลากรสายสุขภาพก็ได้

2. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนทุกกลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการ ดังนั้น จึงควรเป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินการปรับสภาพบ้านสำหรับคนพิการ โดยมีบทบาทในการวางแผนการดำเนินงาน ประสานหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นในการปรับสภาพบ้าน จัดตั้งทีมปรับสภาพบ้านของท้องถิ่น ร่วมเก็บข้อมูลสมรรถนะและที่อยู่อาศัยของคนพิการ คัดเลือกบ้านที่เหมาะสมที่จะปรับ สนับสนุนงบประมาณ ร่วมออกแบบการปรับสภาพบ้านและควบคุมการก่อสร้าง ตลอดจนติดตามประเมินผลการปรับสภาพบ้านทั้งระหว่างและภายหลังการดำเนินงานปรับสภาพบ้านแล้ว

3. บุคลากรสายสุขภาพ

บุคลากรสายสุขภาพ เช่น นักกายภาพบำบัด พยาบาล นักวิชาการสาธารณสุข ซึ่งเป็นบุคลากรในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงพยาบาลชุมชน เป็นบุคลากรหลักในการประเมินทางด้านสุขภาพ เป็นผู้เก็บข้อมูลสมรรถนะคนพิการในพื้นที่ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกคนพิการที่จะปรับสภาพบ้าน มีส่วนร่วมในการวางแผนการปรับสภาพบ้านให้มีความสอดคล้องกับลักษณะของความพิการ รวมถึงเป็นผู้ประเมินการเปลี่ยนแปลงสมรรถนะของคนพิการภายหลังที่ได้รับการปรับสภาพบ้าน

4. ช่างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ช่างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้ออกแบบบ้าน พิจารณาวัดที่มีอยู่ในท้องถิ่น และประเมินราคาค่าก่อสร้างทั้งหมด แล้วนำเสนอให้คณะกรรมการของท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้น เพื่อขอความเห็นชอบและจัดสรรงบประมาณ ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง ควบคุมการก่อสร้างและตรวจรับบ้าน รวมถึงร่วมติดตามความพึงพอใจของคนพิการและครอบครัวภายหลังการปรับสภาพบ้านด้วย

ตารางที่ 1 บทบาทของทีมปรับสภาพบ้าน

บทบาท	องค์ประกอบ				
	ผู้จัดการ	ผู้บริหารอปท.	บุคลากรสายสุขภาพ	ช่างอปท.	นักพัฒนาชุมชน
ประสานงานหลัก	●				
สนับสนุนงบประมาณ		●			
คัดเลือกบ้านที่เหมาะสม	●		○	○	○
เก็บข้อมูลสมรรถนะและที่อยู่อาศัยของคนพิการ	○		●	●	○
ออกแบบบ้าน	○		○	●	○
ควบคุมการก่อสร้างและตรวจรับ	○		○	●	○
ติดตามประเมินผลการปรับสภาพบ้าน	○		●	○	○

หมายเหตุ

● บทบาทหลักในการดำเนินงาน

○ บทบาทสนับสนุนในการดำเนินงาน

13

ในการเริ่มต้นดำเนินงาน ทีมปรับสภาพบ้านจะต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพให้ทีมงานทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปรับสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยสำหรับคนพิการ ทั้งในด้านความรู้เกี่ยวกับคนพิการและสมรรถนะในแต่ละประเภทความพิการ และวิธีการปรับสภาพบ้านและสภาพแวดล้อมสำหรับคนพิการ

Tips

ทั้งนี้ ในการทำงานของทีมปรับสภาพบ้านควรมีปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ “ข้ามสายงาน” เช่น สถาปนิกต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการตรวจสภาพร่างกาย บุคลากรสายสุขภาพต้องเรียนรู้ที่จะรังวัดและวาดแบบบ้าน เพื่อให้เข้าใจเรื่องระยะ อันจะนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับความรู้ความเข้าใจเรื่องสมรรถนะของคนพิการได้ถูกต้อง

การจัดกระบวนการ “ปรึกษาหารือ” ในการออกแบบระหว่างทีมปรับสภาพบ้านกับช่างที่จะปรับสภาพบ้าน โดยที่ทุกฝ่ายที่มาจากต่างสาขาอาชีพกันควรมี “ทักษะการสื่อสาร” ที่ดี เพื่อให้สามารถทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพตลอดระยะเวลาดำเนินโครงการ

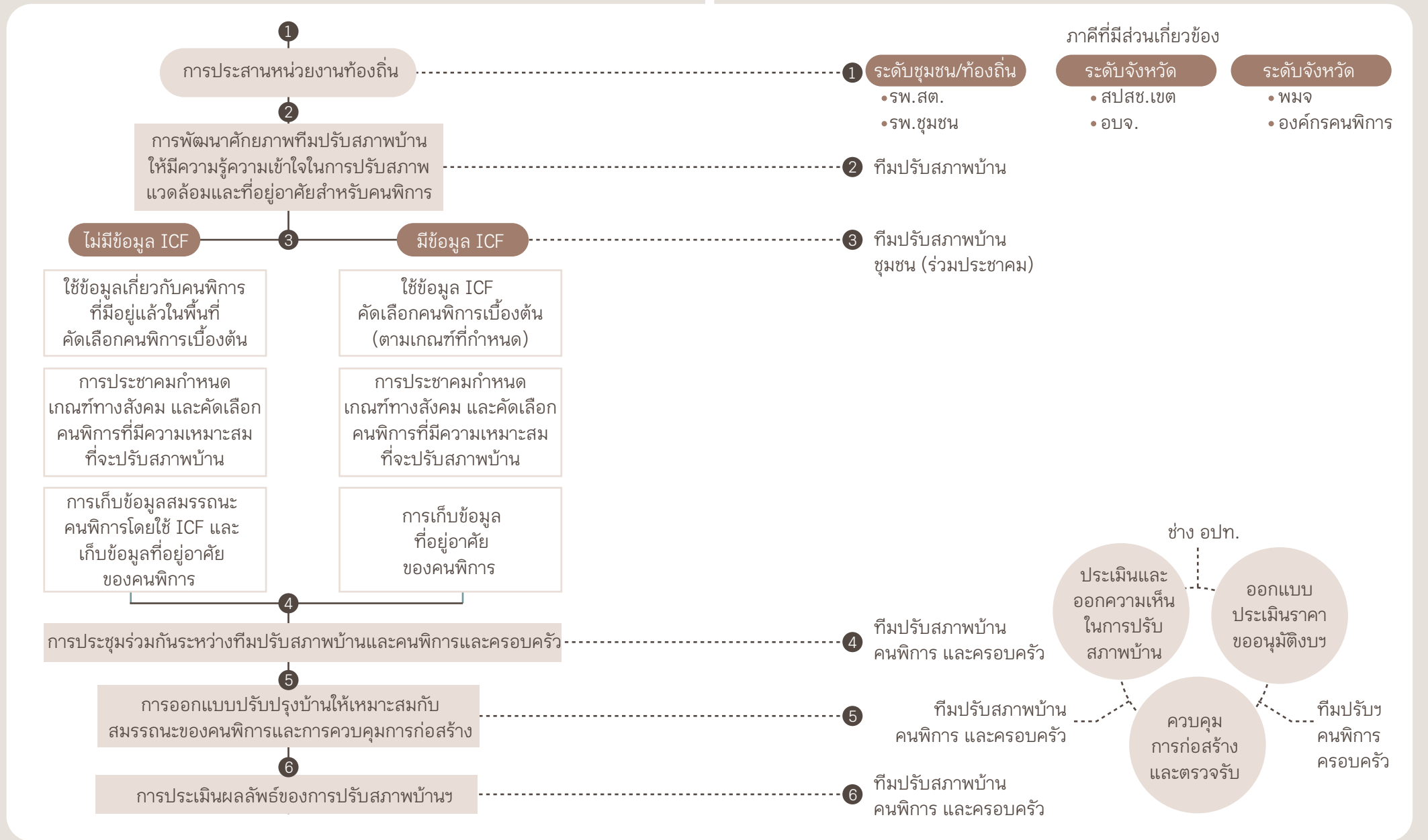

14

กระบวนการในการปรับสภาพบ้าน สำหรับคนพิการ

ในการปรับสภาพบ้านสำหรับคนพิการ ทีมปรับสภาพบ้านจะเป็นผู้ดำเนินการตลอดกระบวนการ โดยมีภาคีร่วมดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน โดยมีรายละเอียดตามแผนภาพการดำเนินงาน ตามภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กระบวนการในการปรับสภาพบ้านคนพิการ
(Flow chart)

กระบวนการปรับสภาพบ้านข้างต้น สามารถอธิบายขั้นตอน ทั้งหมดอย่างละเอียด ได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การประสานหน่วยงานท้องถิ่น

ผู้จัดการทีมปรับสภาพบ้านทำการประสานงานกับหน่วยงานทั้งในระดับจังหวัด เช่น สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) และองค์กรคนพิการระดับชุมชน เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) โรงพยาบาลชุมชน คนพิการ และครอบครัว และองค์กรชุมชนในพื้นที่ เช่น ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นต้น ให้เข้ามาร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการเคลื่อนงานปรับสภาพบ้านสำหรับคนพิการ ในการประสานหน่วยงานในท้องถิ่นนั้น เพื่อจัดหาและประสานงบประมาณในการสนับสนุนการปรับบ้านฯ ด้วย เนื่องจากหลายหน่วยงานในท้องถิ่นอาจจะมีการจัดเตรียมงบประมาณบ้านฯสำหรับคนพิการไว้ การประสานการใช้ทรัพยากรร่วมกัน จะช่วยลดความซ้ำซ้อนและเกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาศักยภาพทีมงาน

ทีมปรับสภาพบ้านฯ จะต้องพัฒนาศักยภาพทีมงานทุกคน ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปรับสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยสำหรับคนพิการ โดยจะต้องพัฒนาศักยภาพด้านความรู้เกี่ยวกับคนพิการและสมรรถนะในแต่ละประเภท ความพิการ และวิธีการปรับสภาพบ้านและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับคนพิการ

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บข้อมูล และคัดเลือกคนพิการที่สมควรได้รับการปรับสภาพบ้าน

โดยทั่วไปการเก็บข้อมูลด้านสุขภาพของพื้นที่มี 2 ลักษณะ คือพื้นที่ที่บุคลากรสายสุขภาพใช้หลักของ ICF⁵ ในการเก็บข้อมูลด้านสุขภาพของคนพิการ และพื้นที่ที่บุคลากรสายสุขภาพไม่ได้ใช้หลักของ ICF ในการเก็บข้อมูลสุขภาพของคนพิการ ดังนั้นในการที่จะคัดเลือกคนพิการที่สมควรได้รับการปรับสภาพบ้าน ซึ่งต้องใช้ข้อมูลลักษณะความพิการ และสมรรถนะของคนพิการเป็นปัจจัยสำคัญในการคัดเลือกคนพิการที่จะได้ปรับสภาพบ้าน จึงมีขั้นตอนแตกต่างกันไป แบ่งออกได้เป็น 2 กรณี ดังนี้

กรณีที่ 1 :

พื้นที่ไม่มีการเก็บข้อมูลสมรรถนะของคนพิการตาม ICF⁶ จะดำเนินการดังนี้

1. การเก็บข้อมูลคนพิการที่เข้าข่าย บุคลากรสายสุขภาพจะเป็นผู้คัดเลือกคนพิการที่มีความเหมาะสมที่จะปรับสภาพบ้านตามเงื่อนไขที่กำหนด โดยใช้ข้อมูลคนพิการที่มีอยู่เดิมในพื้นที่มาประกอบการพิจารณา คัดเลือก เช่น ประเภทและจำนวนคนพิการที่ขึ้นทะเบียนคนพิการ หาได้จากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด หรือโรงพยาบาลชุมชน หรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ข้อมูลรายได้คนพิการในพื้นที่ หรือข้อมูลคนพิการที่ลงทะเบียนรับเบี้ยความพิการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

2. ประชาคมร่วมกันกำหนดเกณฑ์ทางสังคม และคัดเลือก
คนพิการที่มีความเหมาะสมที่จะปรับสภาพบ้าน เพราะทรัพยากร
 ทั้งด้านงบประมาณและบุคลากรที่จะมาปรับสภาพบ้านมีอยู่
 อย่างจำกัดในแต่ละปี ดังนั้นบุคลากรสายสุขภาพควรนำเสนอ
 คนพิการที่น่าจะให้ความช่วยเหลือด้านการปรับสภาพบ้าน
 เพื่อให้ประชาคมได้มีส่วนร่วมในการคัดเลือก โดยผู้มีส่วนร่วม
 ในการประชาคม ได้แก่ ผู้นำชุมชน แกนนำกลุ่มต่างๆ ในชุมชน
 และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือก
 คนพิการที่มีความเหมาะสมซึ่งชุมชนได้รับรู้และยอมรับร่วมกัน
 ซึ่งเกณฑ์ทางสังคมที่นิยมใช้ ได้แก่ เป็นคนพิการและครอบครัว
 ที่มีรายได้น้อย เป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดี ชอบช่วยเหลือสังคม และมี
 จิตอาสา ทำประชาคมเพื่อกำหนดเกณฑ์ทางสังคม นอกจากนี้
 จะช่วยลดความขัดแย้งจากการคัดเลือกบ้านคนพิการที่จะปรับ
 บ้านแล้ว ยังส่งผลให้มีอาสาสมัครมาเป็นจิตอาสาเข้ามาช่วย
 ในการปรับสภาพบ้าน และยิ่งจะช่วยระดมทุนที่จะใช้ในการ
 ปรับสภาพบ้านอีกด้วย

3. การเก็บข้อมูลสมรรถนะและที่อยู่อาศัยของคนพิการ
 โดยใช้ ICF ภายหลังจากที่ได้คนพิการที่จะปรับสภาพบ้านแล้ว
 ทีมปรับสภาพบ้านจะร่วมกันเก็บข้อมูลสมรรถนะและ
 สภาพบ้านและที่อยู่อาศัย โดยมีการแบ่งบทบาทการทำงาน
 โดยบุคลากรสายสุขภาพจะเป็นผู้ประเมินสภาพร่างกายทั่วไป
 ของคนพิการ เก็บข้อมูลสมรรถนะโดยใช้แบบสอบถาม ICF

เพื่อใช้ในการประเมินผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงด้านสมรรถนะ
 ของคนพิการก่อนและหลังการปรับสภาพบ้าน ขณะที่สถาปนิก
 และช่างจะมีบทบาทในการพิจารณาสภาพกายภาพทั่วไปของ
 ที่ดิน สภาพแวดล้อมรอบบ้าน โครงสร้างของบ้าน ตำแหน่ง
 ห้องน้ำ ห้องนอน และตำแหน่งที่คนพิการใช้ชีวิตอยู่มากที่สุด
 จำนวนสมาชิกในบ้าน กิจกรรมที่ทำ ก่อนที่จะลงมือรื้อวัด และ
 สเกตซ์สัดส่วนของบ้านและพื้นที่สัญจรของคนพิการ

กรณีที่ 2 :

พื้นที่มีการเก็บข้อมูลสมรรถนะของคนพิการตาม ICF อยู่แล้ว
 จะดำเนินการดังนี้

1. การรวบรวมคนพิการที่เข้าข่ายโดยใช้ข้อมูล ICF
 บุคลากรสายสุขภาพจะเป็นผู้คัดกรองคนพิการที่เข้าข่าย
 สมควรได้รับการปรับสภาพบ้านตามเงื่อนไขที่กำหนด และตาม
 เกณฑ์สมรรถนะของ ICF โดยข้อมูล ICF จะใช้ประโยชน์ทั้งใน
 ด้านการคัดเลือกคนพิการที่สมควรได้รับการปรับสภาพบ้าน
 และการประเมินผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงของสมรรถนะของ
 คนพิการภายหลังการปรับบ้านแล้ว

2. ประชาคมร่วมกันกำหนดเกณฑ์ทางสังคม และคัดเลือก
คนพิการที่มีความเหมาะสมที่จะปรับสภาพบ้าน บุคลากร
 สายสุขภาพนำเสนอข้อมูลคนพิการที่ผ่านเกณฑ์วิชาการตาม
 ICF ที่กำหนดเพื่อให้ผู้ร่วมประชาคมร่วมกันคัดเลือกและ
 จัดลำดับคนพิการที่มีความเหมาะสมที่จะปรับสภาพบ้าน

เนื่องด้วยงบประมาณที่มีจำกัด โดยผู้มีส่วนร่วมในการประชาคม ได้แก่ ผู้นำชุมชน แกนนำกลุ่มต่างๆ ในชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเกณฑ์ทางสังคมที่นิยมใช้ ได้แก่ เป็นคนพิการและครอบครัวที่มีรายได้น้อย เป็นผู้มียุติธรรมดี ชอบช่วยเหลือสังคม และมีจิตอาสา เป็นต้น

3. การเก็บข้อมูลที่อยู่อาศัยของคนพิการ สถาปนิกและช่าง จะทำการเก็บข้อมูลที่อยู่อาศัยของคนพิการ ในประเด็นต่างๆ ได้แก่ สภาพกายภาพทั่วไปของที่ดิน สภาพแวดล้อมรอบบ้าน โครงสร้างของบ้าน ตำแหน่งห้องน้ำ ห้องนอน และตำแหน่งที่คนพิการใช้ชีวิตอยู่มากที่สุด จำนวนสมาชิกในบ้าน กิจกรรมที่ทำ ก่อนที่จะลงมือรื้อวัดและสกัดชิ้นส่วนของบ้าน และพื้นที่สัญจรของคนพิการ

ภายหลังที่มีการเก็บข้อมูลสภาพบ้านจากทั้ง 2 กรณีแล้ว จะดำเนินการในขั้นตอนต่อไปคือ

ขั้นตอนที่ 4 การประชุมร่วมกันระหว่างทีมปรับสภาพบ้าน กับคนพิการและครอบครัว

เพื่อนำเสนอแนวทางการปรับสภาพบ้านที่เหมาะสมให้กับคนพิการและครอบครัว สอบถามความเห็นว่าเป็นเหมาะสมหรือไม่ และมีสิ่งใดจะเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้บ้านที่ปรับปรุงแล้วเหมาะสมกับคนพิการที่อาศัยอยู่มากที่สุด

ขั้นตอนที่ 5 การออกแบบปรับปรุงบ้านและควบคุมการก่อสร้าง
โดยทีมปรับสภาพบ้านร่วมมือกับคนพิการและครอบครัวทำการประเมินสถานะบ้าน และร่วมกันออกความคิดเห็นเรื่องการปรับสภาพบ้าน โดยที่ช่าง อปท. เป็นผู้ออกแบบบ้านและประเมินราคา แล้วนำเสนอให้คณะกรรมการของท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นเพื่อขอความเห็นชอบและรับการจัดสรรงบประมาณสำหรับดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง โดยที่ทีมปรับสภาพบ้านและคนพิการและครอบครัวทำหน้าที่ควบคุมการก่อสร้างและตรวจรับบ้านเมื่อดำเนินการเสร็จแล้ว

ขั้นตอนที่ 6 การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อมีการปรับสภาพบ้าน

ทีมปรับสภาพบ้านฯ ชุมชน คนพิการและครอบครัวร่วมกันประเมินผลลัพธ์ด้านสมรรถนะที่เปลี่ยนแปลงไปหลังจากมีการปรับสภาพบ้านฯ ไปแล้ว โดยใช้แบบสอบถาม ICF ตรวจสอบวัดสมรรถภาพของคนพิการเปรียบเทียบกับระหว่างก่อนปรับสภาพบ้านกับเมื่อมีการปรับสภาพบ้านแล้ว รวมถึงการประเมินความพึงพอใจในการอยู่อาศัยของคนพิการและครอบครัวภายหลังการปรับสภาพบ้านไปแล้วสักระยะหนึ่ง ซึ่งอาจมีความต้องการที่จะปรับเปลี่ยนบางอย่างเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการใช้งานจริง ทั้งนี้ ควรทำการติดตามและประเมินผลลัพธ์เป็นระยะๆ ภายหลังการปรับสภาพบ้านในช่วงเวลา 3 เดือน 6 เดือน และ 9 เดือนตามลำดับ

ส่วนที่ 2 การเก็บข้อมูลเพื่อใช้ ในกระบวนการปรับสภาพบ้าน สำหรับคนพิการ

การเก็บข้อมูลสมรรถนะหรือความสามารถของคนพิการในพื้นที่เป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้ท้องถิ่นสามารถวางนโยบายสาธารณะของท้องถิ่นในการฟื้นฟูสมรรถนะคนพิการให้มีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพเต็มตามความสามารถ นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมสหวิชาชีพอีกด้วย เพราะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและช่วยเหลือคนพิการจะได้มีโอกาสประสานงานกันได้ดียิ่งขึ้น ขณะเดียวกันชุมชนจะได้เรียนรู้ศักยภาพของคนพิการว่าหากได้รับการส่งเสริมที่ถูกต้องเหมาะสม คนพิการก็จะสามารถเป็นพลังให้ครอบครัว ชุมชนและสังคมได้

ข้อมูลเกี่ยวกับคนพิการ ที่ควรมีในพื้นที่⁷

ในกระบวนการปรับสภาพบ้าน ท้องถิ่นควรมีข้อมูล
ที่ถูกต้อง ครบถ้วน เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจคัดเลือก
คนพิการที่สมควรได้รับการปรับสภาพบ้านได้เหมาะสม
 อีกทั้งยังช่วยเป็นข้อมูลในการประเมินผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลง
 ที่เกิดจากการปรับสภาพบ้านอีกด้วย ทั้งนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับ
คนพิการที่ควรมี ประกอบด้วย 2 ประเภท ได้แก่

ประเภทที่ 1 :

ข้อมูลที่มีหน่วยงานเก็บรวบรวมไว้อยู่แล้ว เช่น

- ข้อมูลจำนวนคนพิการในพื้นที่ ซึ่งหาได้จากข้อมูลบัตร
ผู้พิการ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อมูลอยู่แล้ว
- ข้อมูลการเป็นเจ้าของที่ดินที่ต้องการปรับสภาพบ้าน
หาได้จากเอกสารสิทธิของที่ดินจังหวัด
- ข้อมูลจาก Website ของหน่วยงานต่างๆ ที่ได้รวบรวม
ความรู้เกี่ยวกับการปรับสภาพบ้านคนพิการไว้ เช่น เว็บไซต์
ของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
(www.nep.go.th) หน่วยปฏิบัติการวิจัยสภาพแวดล้อมที่
เหมาะสมกับผู้สูงอายุและคนพิการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ([http://universaldesign-
curu.blogspot.com/](http://universaldesign-curu.blogspot.com/))

ประเภทที่ 2 :

ข้อมูลที่มีปรับสภาพบ้านต้องทำการจัดเก็บเพิ่มเติม

โดยการสำรวจข้อมูลในพื้นที่ เช่น

- ข้อมูลเบื้องต้นของคนพิการในพื้นที่ เช่น รายได้
ครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา อาชีพ
 ฯลฯ
- ข้อมูลการสำรวจความต้องการของคนพิการ เช่น
ความต้องการในการรับบริการทางสุขภาพ ความต้องการ
ในการปรับสภาพบ้านและสภาพแวดล้อม ฯลฯ
- ข้อมูลสุขภาพและความพิการ ICF ได้แก่ ข้อมูล
ลักษณะความพิการ และข้อมูลความสามารถในการดูแลตนเอง
(รายละเอียดอยู่ในหัวข้อต่อไป)
- ข้อมูลผู้ที่มีส่วนสนับสนุนด้านทุน/วัสดุอุปกรณ์/ช่าง
ในการปรับสภาพบ้าน

การเก็บข้อมูลสมรรถนะคนพิการเบื้องต้น เพื่อใช้ในการปรับสภาพบ้าน

การเก็บข้อมูลสมรรถนะคนพิการเบื้องต้น ในที่นี้จะใช้หลักการของบัญชีสากลเพื่อการจำแนกการทำงาน สุขภาพ และความพิการ^๘ (International Classification of Functioning, Disability and Health หรือ ICF) ซึ่งเป็นแนวคิดและรหัสที่ใช้ในการบันทึกข้อมูลสุขภาพและสมรรถนะของบุคคล ซึ่งองค์การอนามัยโลกประกาศให้ใช้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา โดยปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบของคุณภาพชีวิตทั้ง 6 หมวด จะมีรหัส (code) ที่ใช้แทนเนื้อหาในทุกหมวด (ยกเว้นปัจจัยด้านบุคคล)

รหัส ICF

ประกอบด้วย ตัวหนังสือภาษาอังกฤษ 1 ตัว (b, s, d หรือ e) ตามด้วยตัวเลขตั้งแต่ 1-4 ตัว และตัวเลขหลังจุดทศนิยม ตั้งแต่ 1-5 ตัว ตัวหนังสือภาษาอังกฤษใช้แทนหมวดต่างๆ ทั้ง 4 หมวด ได้แก่

หมวดที่ 1 โครงสร้างของร่างกาย (body structures)
แทนด้วย รหัส s

หมวดที่ 2 การทำงานของร่างกาย (body functions)
แทนด้วยรหัส b

หมวดที่ 3 กิจกรรมและการมีส่วนร่วม
(activity and participation)
แทนด้วยรหัส d

หมวดที่ 4 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม
(environment factors)
แทนด้วยรหัส e

ตัวอย่างของการใช้รหัส ICF

ในการกล่าวถึงการทำงานของร่างกาย หากต้องการเก็บข้อมูลด้านการทำงาน ด้านประสาทสัมผัสและความเจ็บปวด (sensory function) ให้ใช้รหัส b2 แต่หากจะบอกถึงรายละเอียดลงไปว่าเป็นข้อมูลด้านการทำงานของการมองเห็น (seeing function) ซึ่งเป็นระบบหนึ่งของการรับรู้รู้สึก จะใช้รหัส b210 หากต้องการ จะบอกคุณภาพของการเห็น (quality of vision) ใช้รหัส b2102 และหากต้องการบอกละเอียดลงไปอีกว่าเป็นการเห็นสี (color vision) ให้ใช้รหัส b21021 ดังนั้น การจะเลือกใช้รหัส ให้มีความละเอียดถึงระดับใด ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ นำรหัสไปใช้ในการเก็บข้อมูล หากนำไปใช้ในทางคลินิกเพื่อดูสมรรถนะของผู้ป่วยที่มารับการรักษาทางการแพทย์ก็อาจใช้ตัวเลขที่มากเพื่อระบุถึงสมรรถนะ (function) ของผู้ป่วยที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น แต่หากใช้รหัสเพื่อบันทึกสมรรถนะของคน พิการที่อยู่ในชุมชน รหัสที่ใช้ไม่จำเป็นต้องละเอียดหรือมีจำนวนตัวเลขมากเหมือนการบันทึกข้อมูลสุขภาพเพื่อเก็บข้อมูลเพื่อการรักษา

สำหรับการบอกระดับความรุนแรงของความพิการหรือความยากลำบากในการทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้น แสดงโดยใช้ตัวเลขหลังจุดทศนิยม เรียกว่า ตัวกำหนดคุณภาพ (qualifier) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 0 - ไม่มีความยากลำบาก (no impairment)
(ร้อยละ 0-4)
- 1 - ยากลำบากเล็กน้อย (mild impairment)
(ร้อยละ 5-24)
- 2 - ยากลำบากปานกลาง (moderate impairment)
(ร้อยละ 25-49)
- 3 - ยากลำบากรุนแรง (severe impairment)
(ร้อยละ 50-95)
- 4 - ยากลำบากทั้งหมด (complete impairment)
(ร้อยละ 96-100)

นอกจากนี้ ยังมีรหัสเพิ่มเติมอีก 2 รหัส ได้แก่ 8 - ไม่เฉพาะเจาะจง (not specific) และ 9 - ไม่สามารถใช้รหัสนี้ได้ (not applicable) เช่น d450.0 หมายถึง ไม่มีความพิการทางด้านการเดิน หรือ d450.4 หมายถึง เดินไม่ได้ เป็นต้น

ในการปรับสภาพบ้านคนพิการจะใช้ข้อมูล ICF ในส่วนที่แบ่งตามลักษณะความพิการและความสามารถในการดูแลตนเอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ICF codes สำหรับลักษณะความพิการ

ประกอบไปด้วย การมองเห็น การได้ยิน การสื่อสาร(รับ) ข้อความโดยไม่ใช้ภาษาพูด การพูด การสร้างข้อความที่ไม่ใช้ภาษาพูด การเดิน และความจำ ซึ่งสามารถจำแนกประเภทได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ICF codes สำหรับลักษณะความพิการ

Codes	Definitions	Qualifiers
d210	การมองเห็น	0=เห็นชัดเจนดี 1=เลือกรางเล็กน้อย อ่านหนังสือได้ 2=เลือกรางปานกลาง อ่านหนังสือได้แต่ใช้เวลานาน 3=เลือกรางมาก มองพอรู้ว่า เป็นใคร ตัวหนังสือพราเลือนมาก 4=ตาบอดสนิท หรือเห็นแสงแต่บอกไม่ได้ว่าสิ่งที่เห็นคืออะไร
d450	การเดิน	0=เดินได้เหมือนคนปกติ 1=เดินได้เอง ไม่ต้องใช้อุปกรณ์ เครื่องช่วยฯ แต่เดินในท่าไม่ปกติ 2=เดินได้เอง ไม่ต้องมีคนช่วย แต่ต้องใช้อุปกรณ์เครื่องช่วยฯ 3=เดินได้ ใช้อุปกรณ์เครื่องช่วยฯ และต้องมีคนช่วยพยุง 4=เดินเองไม่ได้เลย

แม้ว่าในการปรับสภาพบ้านจะเน้นคนพิการทางการเคลื่อนไหว หรือทางร่างกายเป็นหลัก แต่ในการเก็บข้อมูลจะทำการเก็บข้อมูลลักษณะความพิการในด้านการมองเห็น (d210) เพื่อใช้เป็นส่วนประกอบในการออกแบบปรับสภาพบ้านให้กับคนพิการ (ให้สอดคล้องกับการมองเห็นของคนพิการ)

2.ICF codes สำหรับความสามารถในการดูแลตนเอง

ได้แก่ การทำความสะอาดร่างกายตนเอง การแต่งตัว การรับประทานอาหาร การจัดการเรื่องการขับถ่าย การดูแลเกี่ยวกับประจำเดือน การลุกขึ้นยืนจากท่ายองๆ การลุกขึ้นยืนจากที่นั่งบนเก้าอี้/เตียง การเคลื่อนไหวกายในบ้าน การขึ้นลงบันได และการเคลื่อนไหวนอกบ้านโดยใช้อุปกรณ์ช่วย โดยในแต่ละความสามารถจะมีระดับความยากง่ายแตกต่างกัน ดังนี้

ตาราง ICF codes สำหรับความสามารถในการดูแลตนเอง

Codes	Definitions	Qualifiers
d510	การทำ ความสะอาด ร่างกาย ตนเอง	0=อาบน้ำเองได้ ไม่ต้องมีใครช่วย 1=อาบน้ำเองได้ ญาติช่วยถูหรือดูแล ความสะอาดให้ แต่ส่วนใหญ่ผู้พิการ ทำเอง 2=อาบน้ำเองได้ แต่ญาติต้อง ช่วยทำ หรือต้องบอกให้ทำ 3=ทำความสะอาดตัวเองเกือบไม่ได้ ญาติช่วยทำเป็นส่วนใหญ่

Codes	Definitions	Qualifiers
		4=ญาติทำให้ทั้งหมด คนพิการดูแลตัวเองไม่ได้เลย
d4101	ลุกขึ้นยืน จากท่า นั่งยองๆ	0=ลุกขึ้นยืนได้เอง ไม่ต้องมีคนช่วย 1=ลุกขึ้นยืนได้เอง แต่ต้องมีที่ให้จับ ไม่ต้องให้ญาติช่วย 2=ลุกขึ้นยืนได้ แต่ต้องมีที่ให้จับ และให้ญาติช่วยเล็กน้อย 3=ลุกขึ้นยืนได้ แต่ต้องมีที่ให้จับ และให้ญาติช่วยเป็นอย่างมาก 4=ทำไม่ได้เลย ต้องให้ญาติช่วยทั้งหมด
d4103	ลุกขึ้นยืน จากท่านั่ง บนเก้าอี้/เตียง	0=ลุกขึ้นยืนได้เอง ไม่ต้องมีคนช่วย 1=ลุกขึ้นยืนได้เอง แต่ต้องมีที่ให้จับ ไม่ต้องให้ญาติช่วย 2=ลุกขึ้นยืนได้ แต่ต้องมีที่ให้จับ และให้ญาติช่วยเล็กน้อย 3=ลุกขึ้นยืนได้ แต่ต้องมีที่ให้จับ และให้ญาติช่วยเป็นอย่างมาก 4=ทำไม่ได้เลย ต้องให้ญาติช่วยทั้งหมด 9=ไม่ได้ใช้เตียงหรือเก้าอี้เลย

Codes	Definitions	Qualifiers
d4101	ลุกขึ้นยืน จากทำ นั่งยองๆ	0=ลุกขึ้นยืนได้เอง ไม่ต้องมีคนช่วย 1=ลุกขึ้นยืนได้เอง แต่ต้องมีที่ให้จับ ไม่ต้องให้ญาติช่วย 2=ลุกขึ้นยืนได้ แต่ต้องมีที่ให้จับ และให้ญาติช่วยเล็กน้อย 3=ลุกขึ้นยืนได้ แต่ต้องมีที่ให้จับ และให้ญาติช่วยเป็นอย่างมาก 4=ทำไม่ได้เลย ต้องให้ญาติช่วยทั้งหมด
d4103	ลุกขึ้นยืน จากทำนั่ง บนเก้าอี้/ เตียง	0=ลุกขึ้นยืนได้เอง ไม่ต้องมีคนช่วย 1=ลุกขึ้นยืนได้เอง แต่ต้องมีที่ให้จับ ไม่ต้องให้ญาติช่วย 2=ลุกขึ้นยืนได้ แต่ต้องมีที่ให้จับ และให้ญาติช่วยเล็กน้อย 3=ลุกขึ้นยืนได้ แต่ต้องมีที่ให้จับ และให้ญาติช่วยเป็นอย่างมาก 4=ทำไม่ได้เลย ต้องให้ญาติช่วยทั้งหมด 9=ไม่ได้ใช้เตียงหรือเก้าอี้เลย

Codes	Definitions	Qualifiers
d460	เคลื่อนที่ ในบ้าน	0=เคลื่อนที่ได้เอง ไม่ต้องมีคนช่วย 1=เคลื่อนที่ได้ มีญาติคอยดูอยู่ห่างๆ 2=เคลื่อนที่ได้ มีญาติช่วยในบางขั้นตอน 3=เคลื่อนที่ได้ ให้ญาติช่วยอย่างมาก 4=ทำไม่ได้เลย นอนติดเตียง
d4551	การขึ้นลง บันได	0=ขึ้นลงบันไดได้เอง ไม่ต้องมีคนช่วย 2=ทำพอได้ แต่ต้องให้ญาติช่วย หรือ อาจเป็นอันตรายหากทำคนเดียว 4=ทำไม่ได้เลย 9=ไม่จำเป็นต้องขึ้นลงบันได เนื่องจากอยู่บ้านชั้นเดียวอยู่แล้ว
d465	การเคลื่อน ที่นอกบ้านโดย ใช้อุปกรณ์ช่วย	0=ออกไปได้เอง ไม่ต้องมีคนช่วย 2=ออกไปได้ แต่ต้องให้ญาติช่วย หรือให้ญาติไปด้วย 4=ทำไม่ได้เลย

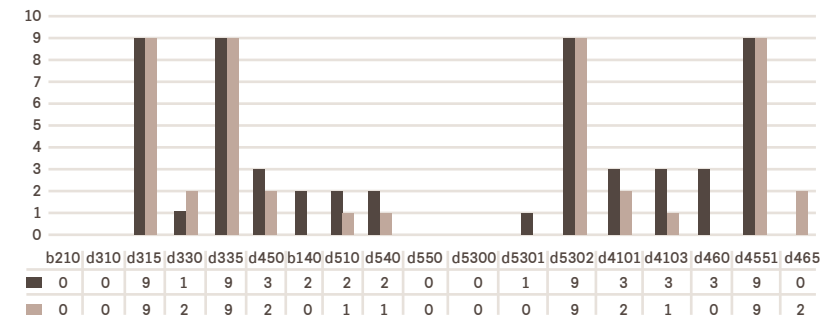
การคัดเลือกโดยใช้ ICF Code สำหรับลักษณะความพิการที่มีแนวโน้มว่าจะมีสมรรถนะที่ดีขึ้นหลังจากปรับสภาพบ้านจะเลือกจากลักษณะความพิการในการเดิน (d450) ที่มีความยากลำบากในระดับที่ 2 และ 3 และ ICF Code สำหรับความสามารถในการดูแลตนเอง ทั้งในด้านการทำความสะอาดร่างกายตนเอง (d510) การลุกขึ้นยืนจากท่ายองๆ (d4101) การลุกขึ้นยืนจากที่นั่งบนเก้าอี้/เตียง (d4103) การเคลื่อนที่ในบ้าน (d460) การขึ้นลงบันได (d4551) การเคลื่อนที่นอกบ้านโดยใช้อุปกรณ์ช่วย (d465) ก็เลือกจากคนพิการที่มีความยากลำบากในระดับที่ 2 และ 3 เช่นกัน

ในกรณีที่มีจำนวนคนพิการที่มีความยากลำบากในระดับเดียวกันหลายคน เกณฑ์ในการคัดเลือกบ้านคนพิการที่เหมาะสมจะดูจากคนพิการที่มีความยากลำบากในระดับ 2 ที่มีจำนวน Code มากกว่า

อย่างไรก็ตาม การคัดเลือกบ้านที่ควรได้รับการปรับสภาพนั้น จะไม่ใช่ข้อมูลลักษณะความพิการเพียงอย่างเดียว แต่จะคำนึง ถึงความเหมาะสมของสภาพบ้านที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รูปแบบการอยู่อาศัยของคนพิการและสมาชิกในครอบครัว วิถีชีวิต ความเชื่อ บริบทของท้องถิ่น และวัสดุที่มีในท้องถิ่น รวมถึง งบประมาณที่มีอยู่ควบคู่กันไป (เกณฑ์การวิเคราะห์จะอยู่ใน หัวข้อต่อไป)

นอกจากการใช้ข้อมูล ICF ในการวางแผนปรับสภาพบ้านให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับความพิการแล้ว ข้อมูล ICF ยังใช้ในการวัดผลการดำเนินงานภายหลังจากการปรับสภาพบ้านคนพิการไปแล้วด้วย โดยทีมปรับสภาพบ้านจะทำการติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของสมรรถนะคนพิการจากการเปรียบเทียบข้อมูลสมรรถนะคนพิการเบื้องต้นก่อน-หลังการปรับสภาพบ้าน¹

ตัวอย่างการเก็บข้อมูลสมรรถนะคนพิการก่อน-หลังการปรับสภาพบ้านตามหลัก ICF ได้ผลสรุปดังนี้

หมายเหตุ ■ ก่อนปรับ ■ หลังปรับ

คำอธิบาย ภายหลังจากการปรับสภาพบ้านคนพิการคนพิการ มีสมรรถนะที่ดีขึ้น เช่น

สมรรถนะในด้านการเดิน (d450)

มีระดับความยากลำบากลดลงจากเดิม กล่าวคือก่อนปรับสภาพบ้านมีความยากลำบากในระดับ 3 คือ เดินได้ แต่ต้องใช้อุปกรณ์เครื่องช่วยฯ และต้องมีคนช่วยพยุง แต่เมื่อมีการปรับสภาพบ้านแล้ว คนพิการมีความยากลำบากเหลือระดับ 2 คือ เดินได้เอง ไม่ต้องมีคนช่วย แต่ยังต้องใช้อุปกรณ์เครื่องช่วยฯ

การทำความสะดวกร่างกายตนเอง (d510)

คนพิการมีระดับความยากลำบากลดลง กล่าวคือ จากเดิมมีความยากลำบากในระดับ 2 คนพิการสามารถอาบน้ำได้เอง แต่ญาติต้องช่วยทำหรือต้องบอกให้ทำ แต่กลับมีสมรรถนะดีขึ้นเมื่อมีการปรับสภาพบ้านแล้ว เป็นความยากลำบากในระดับ 1 คือ อาบน้ำได้เองเป็นส่วนใหญ่ เพียงแต่ญาติช่วยถูหรือดูแลความสะดวกให้บางจุดเท่านั้น

จะเห็นได้ว่าการเก็บข้อมูลสมรรถนะคนพิการเบื้องต้นตามหลักการของบัญชีสากลเพื่อการจำแนกการทำงาน สุขภาพและความพิการ (International Classification of Functioning, Disability and Health หรือ ICF) นั้น นอกจากจะใช้เป็นเกณฑ์สำคัญเกณฑ์หนึ่งในการคัดเลือกบ้านคนพิการที่สมควรได้รับการปรับสภาพบ้านได้อย่างเหมาะสมแล้ว ยังเป็นตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่เปรียบเทียบให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางสมรรถภาพของคนพิการระหว่างก่อนและหลังการปรับสภาพบ้านอีกด้วย

การใช้แบบสำหรับเก็บข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ในพื้นที่

ในพื้นที่ที่ไม่มีการเก็บข้อมูลลักษณะและสมรรถนะคนพิการอยู่ก่อน อาจใช้แบบเก็บข้อมูลอย่างง่ายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนเพื่อนำมาวางแผนในการปรับสภาพบ้านคนพิการ ซึ่งแบบสำหรับเก็บข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ในพื้นที่ที่ปรากฏในเอกสารนี้ จะใช้เป็นแบบเก็บข้อมูลประกอบการอบรมในระหว่างการลงพื้นที่ฝึกปฏิบัติในลำดับต่อไป

แบบสำหรับเก็บข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ในพื้นที่ จะเก็บข้อมูลที่สำคัญ 3 ส่วน ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไปของคนพิการที่จะปรับสภาพบ้าน
2. ข้อมูลลักษณะความพิการและสมรรถนะคนพิการ
3. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบ้านคนพิการ และสภาพแวดล้อม

1. ข้อมูลทั่วไปของคนพิการที่จะปรับสภาพบ้าน

เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการคัดเลือกคนพิการให้ตรงตามเงื่อนไขเบื้องต้น ซึ่งข้อมูลทั่วไปของคนพิการและครอบครัวประกอบด้วย ชื่อ-สกุล วัน/เดือน/ปีเกิด อายุ เพศ เลขประจำตัวประชาชน ที่อยู่และเบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ ชื่อหัวหน้าครอบครัว ผู้มีอำนาจตัดสินใจในการปรับสภาพบ้าน จำนวนและรายละเอียดของคนในครอบครัว (ชื่อ-สกุล ความสัมพันธ์ อาชีพ รายได้ฯ) รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน โรคที่ทำให้เกิดความพิการและอาการ แนวโน้มของความพิการ โรคประจำตัว ลักษณะของสุขภาพโดยรวม ผู้ดูแล การใช้อุปกรณ์ช่วย และปัญหาในการใช้ยา

2. ข้อมูลลักษณะความพิการ และสมรรถนะคนพิการ

เป็นการเก็บข้อมูลตามแบบสอบถาม ICF เพื่อวิเคราะห์ลักษณะความพิการและสมรรถนะของคนพิการที่จะปรับสภาพบ้าน โดยการวัดความยากลำบากในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งในด้านลักษณะความพิการด้านการมองเห็น และการเดิน ด้านการดูแลตนเอง ในการทำความสะอาดร่างกายตนเอง และด้านการเคลื่อนที่ทั้งในและนอกบ้าน ได้แก่ การลุกยืนจากที่นั่ง ยองๆ การลุกยืนจากที่นั่งบนเก้าอี้/เตียง การเคลื่อนที่ในบ้าน การเดินขึ้นลงบันได และการเคลื่อนที่นอกบ้านโดยใช้อุปกรณ์ช่วย

3. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบ้านและสภาพแวดล้อม

เป็นการเก็บข้อมูลสภาพที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมของคนพิการ เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบปรับสภาพบ้าน โดยข้อมูลที่จัดเก็บประกอบด้วย ลักษณะที่อยู่อาศัย สภาพที่อยู่อาศัย ความเป็นเจ้าของ แสงสว่างภายในบ้าน การระบายอากาศ ความกว้างของประตู ลักษณะส้วม การใช้งานห้องน้ำ การใช้งานบันได วัสดุพื้นชั้นล่างและชั้นบน สภาพพื้นชั้นล่างและชั้นบน ปัญหาที่พบในบริเวณบ้าน และความต้องการในการปรับที่อยู่อาศัย

ในการเก็บข้อมูลส่วนนี้จะต้องมีการเขียนผังบ้านและบริเวณรอบบ้านโดยสังเขป ระบุความกว้างของช่วงเสา โครงสร้างของบ้านแต่ละช่วง ความสูงจากพื้นถึงใต้คาน และระบุพื้นที่ใช้งานส่วนต่างๆ เช่น ที่นอน ห้องน้ำ ครัว ฯลฯ พร้อมถ่ายภาพประกอบ และอัดคลิปวิดีโอในขณะที่คนพิการเคลื่อนที่ ทำกิจกรรมภายในบ้านและรอบบ้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

แบบสอบถามข้อมูลเพื่อการปรับปรุงที่อยู่อาศัยของคนพิการ

วันที่สัมภาษณ์.....เวลาเริ่มสัมภาษณ์.....Respondent No.....

ผู้ข้อมูลการสัมภาษณ์ คนพิการ ญาติหรือผู้ดูแล
 คนพิการและญาติหรือผู้ดูแล

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของคนพิการและครอบครัว

ชื่อ - นามสกุลคนพิการ.....

วัน/เดือน/ปีเกิด.....อายุ.....ปี

เพศ ชาย หญิง

เลขประจำตัวประชาชน.....

ที่อยู่ติดต่อได้.....

เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อได้ (คนพิการหรือหัวหน้าครอบครัว).....

ชื่อหัวหน้าครอบครัว (ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องการปรับบ้าน)

.....

จำนวนสมาชิกที่อาศัยในบ้านหลังนี้.....คน

สมาชิกครอบครัวที่มีรายได้ จำนวน.....คน

รายได้เฉลี่ยของครอบครัว.....บาท/เดือน

No. ชื่อ-สกุล เพศ อายุ(ปี) สถานะในครอบครัว รายได้/เดือน/อาชีพ

No.	ชื่อ-สกุล	เพศ	อายุ(ปี)	สถานะในครอบครัว	รายได้/เดือน/อาชีพ
1					
2					
3					
4					
5					
6					

โรคที่ทำให้เกิดความพิการ.....
 (สอบถามจากบุคลากรทางการแพทย์)

อาการ.....

แนวโน้มของความพิการ ฟื้นฟูได้ (ระดับที่คาดหวัง)
 ทรงตัว เสื่อมลงตามอายุ
 ททรุดลงรวดเร็ว

โรคประจำตัวอื่นๆ ไม่มี มีระบุ.....

ลักษณะของสุขภาพโดยรวม แข็งแรง ช่วยเหลือตัวเองได้
 ไม่ค่อยแข็งแรง ต้องการการดูแลบ้าง
 ไม่แข็งแรง ต้องการการดูแลเป็นส่วนใหญ่
 อ่อนแอ ต้องการการดูแลตลอดเวลา

ผู้ดูแล (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

คู่สมรส บุตร/หลาน ญาติพี่น้อง ว่าจ้างผู้ดูแล
 เพื่อน/เพื่อนบ้าน อสม./อปพร. อื่นๆ

ท่านต้องใช้อุปกรณ์ช่วยหรือไม่

ไม่ใช้ ใช้ เช่น ไม้เท้าขาว / แขนขาเทียม / รถเข็น /
 รถสามล้อโยก / Walker / เครื่องช่วยฟัง /
 อื่นๆ

ท่านมีปัญหาในการใช้ยาหรือไม่ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

ไม่มี
 มี เช่น ไม่สามารถใช้ยาได้ เช่น แกะบรรจุภัณฑ์ไม่ได้
 บริหารยาไม่ถูกต้อง เช่น การรับประทาน / ฉีด / ใช้ภายนอก
 หรือ สัมกินยา
 เกิดอาการไม่พึงประสงค์จากยา เช่น แพ้ยา
 ไม่ให้ความร่วมมือในการใช้ยา ระบุเหตุผล.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลสมรรถนะของคนพิการ

ก. ลักษณะความพิการ

ICF	คำอธิบาย
d210	การมองเห็น ☐ 0 เห็นชัดเจนดี ☐ 1 เลื่อนรางเล็กน้อย อ่านหนังสือได้ ☐ 2 เลื่อนรางปานกลาง อ่านหนังสือได้ แต่ใช้เวลานาน ☐ 3 เลื่อนรางมาก มองพอรู้ว่าเป็นใคร ตัวหนังสือพร่าเลือนมาก ☐ 4 ตามอดสนิท หรือเห็นแสง แต่บอกไม่ได้ว่าสิ่งที่เห็นคืออะไร
d450	การเดิน ☐ 0 เดินได้เหมือนคนปกติ ☐ 1 เดินได้เอง ไม่ต้องใช้อุปกรณ์เครื่องช่วยฯ แต่เดินในท่าไม่ปกติ ☐ 2 เดินได้เอง ไม่ต้องมีคนช่วย แต่ต้องใช้อุปกรณ์เครื่องช่วยฯ ☐ 3 เดินได้ ใช้อุปกรณ์เครื่องช่วยฯ และต้องมีคนช่วยพยุง ☐ 4 เดินเองไม่ได้เลย

ข. การดูแลตัวเอง

ICF	คำอธิบาย
d510	การทำความสะอาดร่างกายตัวเอง ☐ 0 อาบเองได้ ไม่ต้องมีใครช่วย ☐ 1 อาบน้ำเองได้ ญาติช่วยถูหรือดูแลความสะอาดให้ แต่ส่วนใหญ่คนพิการทำเอง ☐ 2 อาบน้ำเองได้ แต่ญาติต้องช่วยทำ หรือต้องบอกให้ทำ ☐ 3 ทำความสะอาดตัวเองเกือบไม่ได้ ญาติช่วยทำเป็นส่วนใหญ่ ☐ 4 ญาติทำให้ทั้งหมด คนพิการดูแลตัวเองไม่ได้เลย

ค. ลักษณะการเคลื่อนที่ในและนอกบ้าน

ICF	คำอธิบาย
d4101	ลุกขึ้นยืนจากท่านั่งยองๆ ☐ 0 ลุกขึ้นยืนได้เอง ไม่ต้องมีคนช่วย ☐ 1 ลุกขึ้นยืนได้เอง แต่ต้องมีที่ให้จับ ไม่ต้องให้ญาติช่วย ☐ 2 ลุกขึ้นยืนได้ แต่ต้องมีที่ให้จับและให้ญาติช่วยเล็กน้อย ☐ 3 ลุกขึ้นยืนได้ แต่ต้องมีที่ให้จับ และให้ญาติช่วยเป็นอย่างมาก ☐ 4 ทำไม่ได้เลย ต้องให้ญาติช่วยทั้งหมด
d4103	ลุกขึ้นยืนจากท่านั่งบนเก้าอี้/เตียง ☐ 0 ลุกขึ้นยืนได้เอง ไม่ต้องมีคนช่วย ☐ 1 ลุกขึ้นยืนได้เอง แต่ต้องมีที่ให้จับ ไม่ต้องให้ญาติช่วย ☐ 2 ลุกขึ้นยืนได้ แต่ต้องมีที่ให้จับและให้ญาติช่วยเล็กน้อย ☐ 3 ลุกขึ้นยืนได้ แต่ต้องมีที่ให้จับ และให้ญาติช่วยเป็นอย่างมาก ☐ 4 ทำไม่ได้เลย ต้องให้ญาติช่วยทั้งหมด ☐ 9 ไม่ได้ใช้เตียงหรือเก้าอี้เลย
d460	เคลื่อนที่ในบ้าน ☐ 0 เคลื่อนที่ได้เอง ไม่ต้องมีคนช่วย ☐ 1 เคลื่อนที่ได้ มีญาติคอยดูอยู่ห่างๆ ☐ 2 เคลื่อนที่ได้ มีญาติช่วยในบางขั้นตอน ☐ 3 เคลื่อนที่ได้ ให้ญาติช่วยอย่างมาก ☐ 4 ทำไม่ได้เลย นอนติดเตียง
d4551	การเดินขึ้นลงบันได ☐ 0 ขึ้นลงบันไดได้เอง ไม่ต้องมีคนช่วย ☐ 2 ทำพอได้ แต่ต้องให้ญาติช่วย หรืออาจเป็นอันตรายหากทำคนเดียว ☐ 4 ทำไม่ได้เลย ☐ 9 ไม่จำเป็นต้องขึ้นลงบันได เนื่องจากอยู่บ้านชั้นเดียวอยู่แล้ว

ICF	คำอธิบาย
d465	การเคลื่อนที่นอกบ้านโดยใช้อุปกรณ์ช่วย
	☐ 0 ออกไปตัวเอง ไม่ต้องมีคนช่วย
	☐ 2 ออกไปได้ แต่ต้องให้ญาติช่วย หรือให้ญาติไปด้วย

ส่วนที่ 3 ข้อมูลที่อยู่อาศัยของคนพิการ

- ลักษณะที่อยู่อาศัย
 - บ้านชั้นเดียว บ้านยกใต้ถุน บ้านสองชั้น อื่นๆ.....
- สภาพที่อยู่อาศัย
 - สภาพดี พอใช้ ทรุดโทรม ทรุดโทรมมาก
- ความเป็นเจ้าของ
 - เป็นเจ้าของบ้าน เป็นเจ้าของที่ดิน
 - เป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน อื่นๆ เช่น อาศัยญาติ / ติดจำนอง / ที่สาธารณะ (ระบุ)
- แสงสว่างธรรมชาติภายในบ้าน
 - เพียงพอ ไม่เพียงพอ (ระบุ)
- ไฟส่องสว่างภายในบ้าน
 - เพียงพอ ไม่เพียงพอ (ระบุ)
- การระบายอากาศภายในบ้าน
 - ระบายอากาศดี ระบายอากาศไม่ดี
- ความกว้างของประตูบ้าน.....เซนติเมตร
- ลักษณะส้วม
 - ส้วมนั่งยอง ส้วมนั่งราบ ส้วมชักโครก อื่นๆ.....
- ความกว้างของประตูห้องน้ำ.....เซนติเมตร
- การใช้งานห้องน้ำ
 - สะดวก
 - ไม่สะดวก เช่น มีขนาดเล็ก / ลูกตั้งสูงมากเกินไป / ชั้น / ไม่มีราวจับ / บันไดขรุขระ / อื่นๆ

- การใช้งานบันได
 - สะดวก
 - ไม่สะดวก เช่น มีขนาดเล็ก / ลูกตั้งสูงมากเกินไป / ชั้น / ไม่มีราวจับ / บันไดขรุขระ / อื่นๆ
- วัสดุพื้นชั้นล่าง
 - คอนกรีต ดินถม ปูกระเบื้อง อื่นๆ.....
 - สภาพพื้นชั้นล่าง
 - เรียบ เรียบ+ต่างระดับ ขรุขระ ขรุขระ+ต่างระดับ
- วัสดุพื้นชั้นบน
 - คอนกรีต ไม้ ปูกระเบื้อง อื่นๆ.....
 - สภาพพื้นชั้นบน
 - เรียบ เรียบ+ต่างระดับ ขรุขระ ขรุขระ+ต่างระดับ
- ปัญหาในบริเวณเขตพื้นที่บ้าน
 - ไม่พบปัญหา
 - พบปัญหา เช่น น้ำท่วมขัง / ยุง / อื่นๆ
- ท่านต้องการปรับสภาพที่อยู่อาศัยในส่วนใดบ้าง (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - ห้องน้ำห้องส้วม เช่น เพิ่มราวจับ ปรับส้วมให้เป็นนั่งราบ หรือเสริมเก้าอี้สำหรับขับถ่าย อาบน้ำ
 - ปรับพื้นทำทางลาด เพื่อให้รถเข็นใช้งานได้
 - ปรับประตูทางเข้าต่างๆ เพื่อให้รถเข็นใช้งานได้
 - เตียงนอน ห้องนอน
 - พื้นบ้าน / หลังคา / บันได / ผนังบ้าน
 - ประตู / หน้าต่าง
 - ระบบไฟฟ้า (ดวงไฟ / สวิตช์ / ปลั๊ก / สายไฟ)
 - ระบบประปา (ท่อน้ำ / ก๊อกน้ำ)
 - อื่นๆ (ระบุ)
- ท่านคิดว่าส่วนไหนที่จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงมากที่สุด และอยากให้ปรับปรุงอย่างไร.....

17.เขียนผังบ้านและบริเวณรอบบ้านโดยสังเขป โดยระบุความกว้างของ ช่วงเสาโครงสร้างของบ้านแต่ละช่วง ความสูงจากพื้นถึงใต้คาน และระบุ พื้นที่ใช้งานส่วนต่างๆ เช่น ที่นอน ห้องน้ำ ครีว ฯลฯ พร้อมถ่ายภาพ ประกอบ

ชุดของภาพถ่ายและคลิปวิดีโอที่ควรมีประกอบ

ภาพถ่าย	คลิปวิดีโอ
1. ตัวบ้านโดยรวม	1. การเคลื่อนที่จากที่นอน ไปยังห้องน้ำ
2. ที่นอน	2. จำลองการใช้งานห้องน้ำ - ห้องส้วม
3. ห้องน้ำ	3. การเคลื่อนที่ไปนอกบ้าน (ถ้ามีการออกนอกบ้าน)
4. บันได (ถ้ามีการใช้งาน)	4. การขึ้นลงบันได (ถ้ามีการใช้งาน)
5. ประตูทางเข้าต่างๆ	
6. พื้นบ้านบริเวณที่สัญจรหลัก	
7. บริเวณที่มีปัญหา/จุดเสี่ยง (ให้บันทึกลงในผังด้วย)	

ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบสำหรับเก็บข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ในพื้นที่ข้างต้นนั้น ทีมปรับสภาพบ้านอาจแบ่งหน้าที่ในการเก็บข้อมูลตามทักษะและความชำนาญ เช่น บุคลากรสายสุขภาพเก็บข้อมูลในส่วน ของลักษณะความพิการ และสมรรถนะของคนพิการ ช่างเก็บข้อมูลในด้านสภาพบ้าน หรืออาจเก็บข้อมูลร่วมกัน แล้วนำข้อมูลมาสรุปเพื่อให้ได้ผล ข้อมูลที่ตรงกัน โดยภายหลังจากการเก็บข้อมูลแล้วนั้น ทีมปรับสภาพบ้านจะทำการประชุมนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกัน ณ บ้านที่เก็บข้อมูล เพื่อวางแผนออกแบบการปรับบ้านให้ สอดคล้องกับลักษณะความพิการ และสมรรถนะของคนพิการ โดยให้คนพิการและครอบครัวมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็น ในการปรับบ้าน และสรุปประเด็นที่จะปรับบ้านให้เข้าใจตรงกัน ทุกฝ่ายก่อนที่จะออกจากบ้านที่เก็บข้อมูล

ส่วนที่ 3

ขั้นตอน เงื่อนไข และเกณฑ์ที่ใช้ คัดเลือกคนพิการที่ควรได้รับ การปรับสภาพบ้าน

ในการคัดเลือกบ้านคนพิการที่ควรได้รับการปรับสภาพบ้านนั้น ทีมปรับสภาพบ้านจะร่วมกันกำหนดเงื่อนไขพื้นฐานและหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกบ้านตั้งแต่ต้น โดยจะพิจารณาจากข้อมูลที่มีอยู่ และบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องภายในท้องถิ่น การกำหนดเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ดังกล่าว นอกจากจะช่วยให้ทีมปรับสภาพบ้านสามารถคัดเลือกบ้านที่สมควรจะได้รับการปรับสภาพแวดล้อมได้ตรงกับความต้องการ และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อคนพิการและครอบครัวแล้ว ยังช่วยให้ทีมสามารถจัดลำดับความสำคัญก่อน-หลังได้ ในกรณีที่ท้องถิ่นมีจำนวนบ้านคนพิการที่ต้องการได้รับการปรับสภาพหลายหลังแต่มีงบประมาณจำกัด ซึ่งจะทำให้กระบวนการปรับสภาพบ้านของท้องถิ่นมีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนอีกด้วย

ขั้นตอนการคัดกรองคนพิการที่มี คุณสมบัติเข้าข่ายการปรับสภาพบ้าน

ในการคัดกรองคนพิการที่มีคุณสมบัติเข้าข่ายการปรับสภาพบ้าน มีขั้นตอนหลักๆ 3 ขั้นตอน ได้แก่ การใช้เกณฑ์เบื้องต้น เพื่อเป็นการคัดกรองคนพิการที่เข้าข่ายได้รับการปรับสภาพบ้านในลำดับแรก และใช้เกณฑ์ทางวิชาการในการคัดเลือกคนพิการที่จะมีสมรรถนะดีขึ้นจากการปรับสภาพบ้าน และการใช้เกณฑ์ทางสังคมเพื่อในการคัดเลือกเป็นไปอย่างโปร่งใสและได้รับการยอมรับจากชุมชน ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ขั้นตอนการคัดกรองคนพิการที่มีคุณสมบัติเข้าข่ายการปรับสภาพบ้าน

โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การใช้เกณฑ์เบื้องต้น¹

ในกระบวนการคัดเลือกบ้านคนพิการที่ควรได้รับการปรับสภาพบ้านนั้น ควรอาศัยหลักการและเงื่อนไขที่สำคัญดังต่อไปนี้

- **หลักกฎหมาย** : คนพิการที่จะเข้าข่ายต้องมีบัตรประจำตัวคนพิการ เป็นคนพิการที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้
- **หลักความเป็นธรรม** : คนพิการและครอบครัวที่จะเข้าข่ายควรเป็นผู้ด้อยโอกาสและมีฐานะยากจน (โดยใช้รายได้ของครัวเรือนเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา)
- **หลักความสมัครใจ** : คนพิการและครอบครัวต้องยินดีให้มีการปรับสภาพบ้าน และบ้านที่จะปรับสภาพจะต้องตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เจ้าของที่ดินอนุญาตให้ปรับได้

ขั้นตอนที่ 2 การใช้เกณฑ์ทางวิชาการ

ใช้ข้อมูล ICF เป็นหลักในการเลือกบ้านคนพิการที่จะปรับสภาพบ้าน โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการปรับสภาพบ้านเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสมรรถนะของคนพิการให้ดียิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ ความพิการทางการเคลื่อนไหวที่สามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงของสมรรถนะหลักได้เมื่อมีการปรับสภาพบ้านได้จึงเป็นความพิการที่ถูกเลือกเพื่อปรับสภาพบ้าน

53

การเลือกโดยใช้ ICF Code

สำหรับลักษณะความพิการ จะเลือกจาก

ลักษณะความพิการในการเดิน (d450) ที่มีความยากลำบากในระดับต่างๆ ดังนี้

- ความยากลำบากในระดับที่ 2 เดินได้เอง ไม่ต้องมีคนช่วย แต่ต้องใช้อุปกรณ์เครื่องช่วยฯ (d450.2)
- ความยากลำบากในระดับที่ 3 เดินได้ ใช้อุปกรณ์เครื่องช่วยฯ และต้องมีคนช่วยพยุง (d450.3)

การเลือกโดยใช้ ICF codes

สำหรับความสามารถในการดูแลตนเอง ได้แก่

การทำความสะอาดร่างกายตนเอง (d510)

- ความยากลำบากในระดับที่ 2 อาบน้ำเองได้ แต่ญาติต้องช่วยทำ หรือต้องบอกให้ทำ (d510.2)
- ความยากลำบากในระดับที่ 3 ทำความสะอาดตัวเองเกือบไม่ได้ ญาติช่วยทำเป็นส่วนใหญ่ (d510.3)

การลุกขึ้นยืนจากที่นอน (d4101)

- ความยากลำบากในระดับที่ 2 ลุกขึ้นยืนได้ แต่ต้องมีที่ให้จับและให้ญาติช่วยเล็กน้อย(d4101.2)
- ความยากลำบากในระดับที่ 3 ลุกขึ้นยืนได้ แต่ต้องมีที่ให้จับและให้ญาติช่วยเป็นอย่างมาก(d4101.3)

54

การลุกขึ้นยืนจากที่นั่งบนเก้าอี้/เตียง (d4103)

- ความยากลำบากในระดับที่ 2 ลุกขึ้นยืนได้ แต่ต้องมีที่ให้จับและให้ญาติช่วยเล็กน้อย(d4103.2)
- ความยากลำบากในระดับที่ 3 ลุกขึ้นยืนได้ แต่ต้องมีที่ให้จับและให้ญาติช่วยเป็นอย่างมาก(d4103.3)

การเคลื่อนที่ในบ้าน (d460)

- ความยากลำบากในระดับที่ 2 เคลื่อนที่ได้ มีญาติช่วยในบางขั้นตอน (d460.2)
- ความยากลำบากในระดับที่ 3 เคลื่อนที่ได้ ให้ญาติช่วยอย่างมาก (d460.3)

การขึ้นลงบันได (d4551)

- ความยากลำบากในระดับที่ 2 ทำพอได้ แต่ต้องให้ญาติช่วย หรืออาจเป็นอันตรายหากทำคนเดียว (d4551.2)

การเคลื่อนที่นอกบ้านโดยใช้อุปกรณ์ช่วย (d465)

- ความยากลำบากในระดับที่ 2 ออกไปได้ แต่ต้องให้ญาติช่วย หรือให้ญาติไปด้วย (d465.2)

55

ถ้าจำนวนคนพิการที่จะปรับสภาพบ้านมากเกินไปเกินกว่าความต้องการ จะใช้วิธีการเลือกคนพิการที่มีความยากลำบากในระดับ 2 ในจำนวน Code ที่มากกว่า ควบคู่กับการใช้เกณฑ์ทางสังคม ซึ่งในทางปฏิบัติ การคัดเลือกอาจให้ทางชุมชนช่วยกันคัดเลือกด้วย เช่น

ลำดับที่ 1

ชุมชนจะช่วยคนพิการและครอบครัวที่ยากจนก่อน สมมติเลือกบ้านคนพิการที่มีรายได้ต่ำกว่า 1,000 บาท/เดือน

ลำดับที่ 2

เลือกคนพิการที่มีสมรรถนะแย่กว่า โดยเลือกจากคนพิการที่มี code d450.3 จากนั้น เลือกคนที่ได้ d450.3 และดูแลตัวเองได้มากกว่า เช่น d510.2 , d4101.2 , d4103.2 , d460.2 , d4551.2 และ d465.2

ซึ่งหากพื้นที่ใดที่มีข้อมูล ICF อยู่แล้ว สามารถคัดเลือกออกมาจากข้อมูลได้เลยเป็นเบื้องต้นเพื่อนำเข้าสู่ประชาคมต่อไป ทั้งนี้หากค้นหาคนพิการที่มีสมรรถนะดังกล่าวข้างต้นไม่ได้ ก็สามารถขยับเป็น criteria เช่น ต้องมีระดับ qualifier 3 ไม่ต่ำกว่า 3 codes เป็นต้น

56

ขั้นตอนที่ 3 การใช้เกณฑ์ทางสังคม

เป็นเกณฑ์ที่ถูกกำหนดขึ้นโดยการประชาคมของแกนนำชุมชน ผู้นำกลุ่มต่างๆ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการปรับสภาพบ้าน ร่วมกันกำหนดเกณฑ์ที่ใช้คัดเลือกผู้ที่มีความเหมาะสมที่จะปรับสภาพบ้าน โดยส่วนใหญ่แล้วเกณฑ์ทางสังคมที่นิยมใช้ในการคัดเลือกบ้านของคนพิการ ได้แก่ เป็นคนพิการที่มีรายได้ครัวเรือนน้อย เป็นผู้มีอิทธิพลดี ชอบช่วยเหลือสังคม มีจิตอาสา และเป็นที่รักของคนในชุมชน

การคัดเลือกบ้านคนพิการที่จะปรับสภาพบ้านเริ่มจากการคัดเลือกคนพิการในพื้นที่ตามเงื่อนไขสำคัญ ได้แก่ หลักกฎหมาย หลักความเป็นธรรม และหลักความสมัครใจ เมื่อสามารถระบุคนพิการที่เป็นไปตามเงื่อนไขได้แล้ว จึงนำมาสู่การคัดกรองในระดับที่ 2 คือการใช้เกณฑ์วิชาการตามหลัก ICF เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกคนพิการที่เหมาะสม และนำข้อมูลทั้งหมดเข้าสู่การประชาคมเพื่อตั้งเกณฑ์ทางสังคม และทำการคัดเลือกบ้านคนพิการที่จะปรับสภาพบ้านที่มีความเหมาะสมตามเกณฑ์สังคม

ในการคัดเลือกบ้านคนพิการที่จะปรับสภาพบ้านนั้น ในแต่ละพื้นที่อาจมีเกณฑ์ที่แตกต่างกัน หรือมีการกำหนดตัวคัดกรองแตกต่างกัน เช่น บางพื้นที่ใช้เกณฑ์วิชาการเป็นหลัก และในบางพื้นที่ใช้เกณฑ์ทางสังคมเป็นหลัก ขึ้นอยู่กับการตกลงร่วมกันของทีมปรับสภาพบ้านและชุมชน

57

ตัวอย่างคนพิการที่ถูกเลือก เพื่อปรับสภาพบ้าน

ตัวอย่างที่ 1

คนพิการหญิงสูงอายุ ขาดขา 1 ข้าง (ข้างขวา) อาศัยอยู่ในบ้านคนเดียว ไม่มีครอบครัว และผู้ดูแล เคลื่อนที่โดยการถีบไป (ไม่สะดวกในการใช้รถเข็น และไม่ใช้ไม้ค้ำยันเพราะปวดเข่า)

ขั้นตอนที่ 1 การใช้เกณฑ์เบื้องต้น

- เป็นคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการ
- และเป็นผู้ด้อยโอกาสและมีฐานะยากจน
- และคนพิการยินดีให้มีการปรับสภาพบ้าน

ขั้นตอนที่ 2 การใช้เกณฑ์ทางวิชาการ โดยใช้ ICF Code

● ความพิการในการเดิน (d450) มีความยากลำบากในระดับ 3 เดินได้ ใช้อุปกรณ์เครื่องช่วยฯ และต้องมีคนช่วยพยุง (d450.3)

● การทำความสะอาดร่างกายตนเอง (d510) มีความยากลำบากในระดับ 0 อาบน้ำเองได้ ไม่ต้องมีใครช่วย (d510.0)

58

● การลุกขึ้นยืนจากท่ายองๆ (d4101) ความยากลำบากในระดับที่ 1 ลุกขึ้นยืนได้เอง แต่ต้องมีที่ให้จับ ไม่ต้องให้ญาติช่วย (d4101.1)

● การลุกขึ้นยืนจากที่นั่งบนเก้าอี้/เตียง (d4103) ความยากลำบากในระดับที่ 4 ทำไม่ได้เลย ต้องให้ญาติช่วยทั้งหมด (d4103.4)

● การเคลื่อนที่ในบ้าน (d460) มีความยากลำบากในระดับ 0 เคลื่อนที่ได้เอง ไม่ต้องมีคนช่วย (d460.0)

● การเคลื่อนที่นอกบ้านโดยใช้อุปกรณ์ช่วย (d465) มีความยากลำบากในระดับ 4 ทำไม่ได้เลย (d465.4)

ซึ่งคาดว่าจะมีสมรรถนะที่ดีขึ้นจากการใช้รถเข็นเคลื่อนที่ภายในบ้านแทนการถีบ และสามารถใช้รถเข็นออกมานอกบ้านได้

ขั้นตอนที่ 3 การใช้เกณฑ์ทางสังคม

คนพิการเป็นผู้หญิงสูงอายุ และอาศัยอยู่ในบ้านเพียงลำพัง ไม่มีครอบครัวดูแล ทางประชาคมจึงคัดเลือกให้ได้รับการปรับสภาพบ้าน

ตัวอย่างคนพิการที่ถูกเลือก เพื่อปรับสภาพบ้าน

ตัวอย่างที่ 2

คนพิการชาย อายุ 17 ปี เป็นอัมพาตครึ่งท่อนล่าง จากประสบอุบัติเหตุ ได้รับรถเข็นแล้ว อาศัยอยู่กับพ่อ แต่เนื่องจากบ้านเป็นบ้านไม้ใต้ถุนสูง ไม่สามารถขึ้นไปนอนชั้นบนได้ จึงต้องลงมาอยู่ชั้นล่าง ซึ่งเป็นพื้นดินขรุขระ จึงไม่สามารถเข็นรถไปห้องน้ำซึ่งอยู่ห่างออกไปได้

ขั้นตอนที่ 1 การใช้เกณฑ์เบื้องต้น

- เป็นคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการ
- และเป็นผู้ด้อยโอกาสและมีฐานะยากจน
- และคนพิการยินดีให้มีการปรับสภาพบ้าน

ขั้นตอนที่ 2 การใช้เกณฑ์ทางวิชาการ โดยใช้ ICF Code

- ความพิการในการเดิน (d450) มีความยากลำบากในระดับ 4 เดินได้ ใช้อุปกรณ์เครื่องช่วยฯ และต้องมีคนช่วยพยุง (d450.3)
- การทำความสะอาดร่างกายตนเอง (d510) มีความยากลำบากในระดับ 0 อาบน้ำเองได้ ไม่ต้องมีใครช่วย (d510.0)

- การเคลื่อนที่ในบ้าน (d460) มีความยากลำบากในระดับ 4 ทำไม่ได้เลย (d460.4)
- การเคลื่อนที่นอกบ้านโดยใช้อุปกรณ์ช่วย (d465) มีความยากลำบากในระดับ 4 ทำไม่ได้เลย (d465.4)

กรณีนี้อาจพิจารณาสนับสนุนการปรับสภาพบ้านได้เพราะเห็นแนวโน้มแล้วว่า เมื่อเทพื้นปูนเรียบ และย้ายห้องน้ำมาอยู่ใกล้ส่วนนอน หรือสร้างห้องส้วมติดกับส่วนนอนเลย จะทำให้เขาไม่เป็นภาระกับพ่อ และสามารถเคลื่อนที่ในบ้านได้

ขั้นตอนที่ 3 การใช้เกณฑ์ทางสังคม

คนพิการมีร่างกายที่สูงใหญ่ ทำให้เป็นภาระในการดูแลของพ่อที่สูงอายุ ทางประชาคมจึงคัดเลือกให้ได้รับการปรับสภาพบ้าน

ส่วนที่ 4 ความรู้ในการออกแบบ เพื่อปรับสภาพบ้าน สำหรับคนพิการ

 การปรับสภาพบ้านคนพิการในที่นี้ เป็นการปรับสภาพแวดล้อมโดยใช้หลักการการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design : UD) มาปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น เนื้อหาในส่วนนี้จะกล่าวถึงหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล แนวคิดในการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับคนพิการ และแนวทางการปรับสภาพบ้านและสภาพแวดล้อมสำหรับคนพิการ เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถออกแบบและปรับสภาพบ้านสำหรับคนพิการได้ตรงกับความต้องการของคนพิการและครอบครัว อันจะทำให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการปรับสภาพบ้าน

หลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design : UD)

การออกแบบเพื่อคนทั้งมวลเป็นแนวความคิดสากล ที่องค์การสหประชาชาติได้พยายามเผยแพร่และส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง เป็นการออกแบบเพื่อให้ทุกคนในสังคมสามารถใช้งานได้อย่างเต็มที่และมีความสุข โดยหลักการในการออกแบบ 7 ประการ ดังนี้

1. Equitable Use : มีความเท่าเทียมกันในการใช้สอย ของผู้ใช้ที่ต่างวัยและต่างความสามารถ การออกแบบสามารถทำให้ผู้ใช้ในช่วงอายุต่างๆ และผู้ที่มีความสามารถแตกต่างกัน มีความเท่าเทียมในการใช้งานได้ โดยคำนึงถึงความสะดวก ปลอดภัย และความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้

2. Flexibility in Use : ปรับเปลี่ยนการใช้งานได้ การออกแบบสามารถรองรับการใช้งานจากผู้ที่มีความหลากหลาย มีหลายทางเลือกในการใช้งานอำนวยความสะดวกให้ผู้ใช้สามารถปรับการใช้เมื่อต้องการควบคุมความถูกต้องแม่นยำมากขึ้น สะดวกใช้งานทั้งมือขวาหรือมือซ้าย และสามารถปรับเปลี่ยนการใช้งานตามการเคลื่อนไหวของผู้ใช้ได้

3. Simple and Intuitive : ใช้งานง่ายและง่ายต่อการทำความเข้าใจ โดยไม่ต้องคำนึงถึงประสบการณ์ ความรู้ ภาษา หรือระดับความชำนาญของผู้ใช้ที่มีความแตกต่างกัน การออกแบบต้องเรียบง่าย ผู้ใช้งานสามารถใช้งานได้โดยง่าย จากสามัญสำนึก อีกทั้งต้องมีข้อแนะนำในการใช้งาน โดยไม่ต้องคำนึงถึงระดับความรู้หรือการไม่รู้หนังสือหรือความหลากหลายทางภาษาของผู้ใช้

4. Perceptible Information : การสื่อความหมายเป็นที่เข้าใจ งานออกแบบสามารถสื่อสารข้อมูลที่จำเป็นกับผู้ใช้ได้ ไม่ทำให้ผู้ใช้มีข้อบกพร่องทางประสาทสัมผัสเกิดข้อจำกัดในการทำความเข้าใจวิธีการใช้งาน งานออกแบบควรมีป้ายบอกเป็นสัญลักษณ์ การใช้พื้นผิวต่างสัมผัสหรือสีเส้นที่ตัดกันกับสภาพแวดล้อมโดยรอบ และมีการแนะนำการใช้งานด้วยสื่อที่หลากหลาย (เช่น มีทั้งสัญลักษณ์ อักษรเบรลล์ สัญลักษณ์เสียง ประกอบกัน)

5. Tolerance for Error : การออกแบบที่ป้องกันความผิดพลาด การออกแบบควรช่วยลดอันตรายและอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่ตั้งใจ โดยมีการออกแบบการเตือนอันตรายที่อาจเกิดขึ้นไว้ด้วย เช่น มีพื้นผิวต่างสัมผัสแบบเตือนอันตราย มีการเตรียมอุปกรณ์เพื่อให้เกิดความปลอดภัย เช่น ราวจับในที่ต่างๆ ฯลฯ รวมถึงการออกแบบที่ป้องกันการเข้าถึงในส่วนที่เป็นอันตรายด้วย

6. Low Physical Effort : เเบาแรง การออกแบบที่มีความสะดวกต่อการใช้งานด้วยท่าทางปกติ และสามารถใช้งานท่าทางตามปกติ ไม่ต้องออกแรงมากหรือต้องใช้ความพยายามในการใช้งานมากเกินไป

7. Size and Space for Approach and Use : มีขนาดและพื้นที่เพื่อการเข้าถึงและใช้งานได้ สามารถใช้งานได้โดยสะดวกทั้งการเอื้อม หรือการจับต้อง โดยปราศจากเงื่อนไขว้ของข้อจำกัดทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว สามารถมองเห็นได้ชัดเจน มีการจัดเตรียมพื้นที่ใช้งานที่เหมาะสมกับการเข้าถึงและใช้สอย โดยคำนึงถึงบุคคลทั่วไปและบุคคลที่ต้องมีผู้ดูแล หรือมีอุปกรณ์ช่วยเหลือต่างๆ เช่น รถเข็นคนพิการ (Wheelchair) เครื่องช่วยพยุงขณะเดิน (Walker)

แนวคิดในการปรับสภาพแวดล้อม และที่อยู่อาศัยสำหรับคนพิการ⁸

โดยทั่วไปมีหลักการกว้างๆ ที่สอดคล้องกับหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design) แต่คำนึงถึงประเภทความพิการที่แตกต่างกัน และบริบทความเป็นจริงในพื้นที่ ดังนี้

- 1. มีความปลอดภัยทางกายภาพ** อาทิ มีระบบการป้องกันอันตราย เช่น มีแสงสว่างพอเพียง มีราวจับในห้องน้ำ พื้นผิวไม่ลื่น มีสัญญาณขอความช่วยเหลือในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน เป็นต้น
- 2. เข้าถึงได้ง่าย** เช่น มีพื้นผิวที่ราบเรียบ ไม่มีอุปสรรคกีดขวางทางเดิน มีทางลาดสำหรับรถเข็น และประตูทางเข้าที่มีความกว้างเพียงพอ
- 3. ส่งเสริมและกระตุ้นการฟื้นฟูสมรรถภาพ** เช่น เลือกใช้สีที่เหมาะสม จัดอุปกรณ์เครื่องช่วยต่างๆ ฯลฯ เพื่อให้เกิดการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ใช้งาน
- 4. ดูแลรักษาง่ายเท่าที่จะเป็นไปได้** บ้านสำหรับคนพิการทั่วๆ ไปควรจัดพื้นที่ตรงไปตรงมา สามารถใช้งานได้ง่าย ไม่ซับซ้อน มีมุมที่ผู้ดูแลมองเห็นได้ แต่ยังคงมีความเป็นส่วนตัว

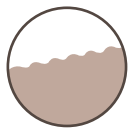
แนวทางการปรับสภาพบ้านและสภาพแวดล้อมสำหรับคนพิการ⁹

โดยทั่วไป การปรับสภาพบ้านและสภาพแวดล้อมสำหรับคนพิการจะให้ความสำคัญกับพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกหลักๆ รวม 8 ด้าน ดังนี้

1. ทางลาดเข้าสู่อาคาร/ภายในอาคาร

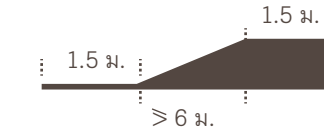
ลักษณะทางลาดที่เหมาะสม มีรายละเอียดดังนี้

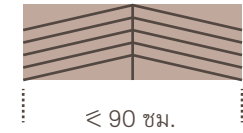
พื้นผิวใช้วัสดุไม่ลื่น เช่น ทรายล้าง คอนกรีตฉาบเรียบ หรือ กระเบื้องปูพื้นชนิดผิวหยาบ

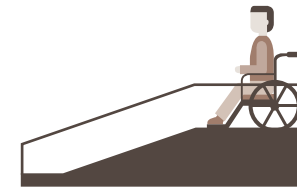
ความชันทางลาดไม่เกิน 1:12 หรือ 5 องศา

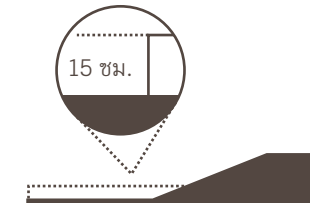
ทางลาดแต่ละช่วงยาวไม่เกิน 6.00 เมตร หากเกินต้องมีชานพักกว้างอย่างน้อย 1.50 เมตร

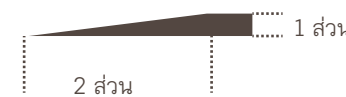
กว้างสุทธิไม่น้อยกว่า 0.90 เมตร

ทางลาดยาวตั้งแต่ 2.50 เมตรขึ้นไป ต้องมีราวจับ 2 ข้าง

ให้ยกขอบทางลาดสูง 15 เซนติเมตร ในด้านที่ไม่มีผนัง

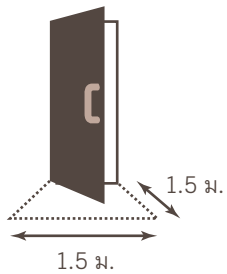

ระดับพื้นต่างกันไม่เกิน 20 มิลลิเมตร ความชันทางลาดไม่เกิน 1:2

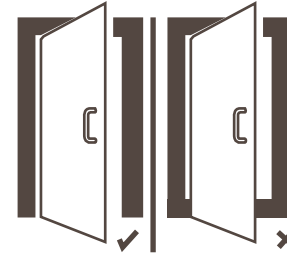
2. ทางเข้าอาคาร

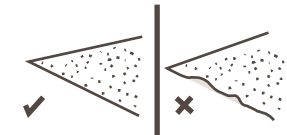
ลักษณะทางเข้าอาคารที่เหมาะสม มีรายละเอียดดังนี้

ในสถานที่ที่ประตูเปิดออกสู่พื้นที่ด้านนอกและติดกับทางลาดด้านนอก ควรมีพื้นที่ว่างที่บริเวณที่ประตูบานเปิดออกสู่ภายนอกอย่างน้อย 1.50x1.50 เมตร

บริเวณทางเข้าไม่ควรมีธรณีประตูและไม่ควรใช้พรมปู

บริเวณประตูหากใช้พรมควรอยู่ระดับเดียวกับพื้นหรือยึดขอบพรมให้เรียบสนิทด้วยเทปกาว ไม่ให้เคลื่อนที่

พื้นที่หน้าทางเข้าควรเป็นพื้นลาดร้อยละ 2 ทั้งนี้เพื่อช่วยในการระบายน้ำ

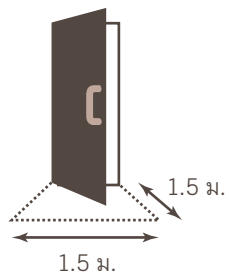

พื้นที่หน้าทางเข้าไม่ควรลื่นและควรมีกันสาดบริเวณพื้นที่หน้าทางเข้า

3. ประตู

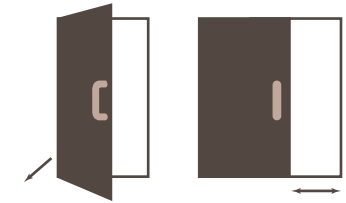
ลักษณะประตูที่เหมาะสม มีรายละเอียดดังนี้

เปิด-ปิดได้ง่าย ผู้สูงอายุ
และผู้พิการสามารถเข้าออก
ได้โดยสะดวก และไม่แนะนำ
ให้ติดตั้งอุปกรณ์ชนิดที่ทำให้
ประตูปิดเปิดเองโดยอัตโนมัติ

ไม่แนะนำให้มีส่วน
ลดระดับที่ประตู

ควรเป็นประตูบานเปิดออก
หรือบานเลื่อน

หากเป็นประตูบานเปิดควรเปิดได้ไม่น้อยกว่า 90 องศา
ด้านในประตูควรมีราวจับแนวนอน ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง
3 - 4 เซนติเมตร ยาวไปตามความกว้างของประตู ติดตั้งสูง
จากพื้นระหว่าง 80 - 90 เซนติเมตร อุปกรณ์เปิดปิดประตู
ต้องเป็นชนิดก้านบิดหรือแกนผลัก ติดตั้งสูงจากพื้นระหว่าง
1.00 - 1.20 เมตร

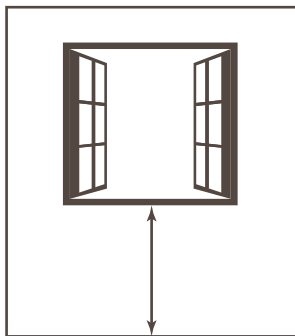
หากเป็นประตูบานเลื่อนควรมีมือจับประตู ติดตั้งในแนวตั้ง
ทั้งด้านในและด้านนอกประตู เส้นผ่านศูนย์กลาง 3 - 4
เซนติเมตร ปลายบนของมือจับติดตั้งสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า
1.00 เมตร ปลายล่างของมือจับติดตั้งสูงไม่เกิน 80
เซนติเมตร

กลอนประตู มีระบบล็อกที่สามารถปลดล็อกได้จากภายนอก
เช่น ขอสับ

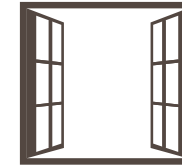
4. หน้าต่าง

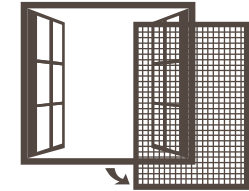
ลักษณะหน้าต่างที่เหมาะสม มีรายละเอียด ดังนี้

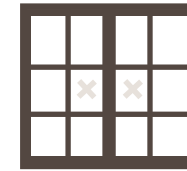
หน้าต่างไม่ควรติดตั้งสูงเกินไป และควรทำให้สามารถมองเห็นทัศนียภาพภายนอกได้ง่าย

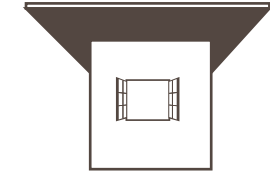
การเปิด-ปิดหน้าต่าง ไม่ควรฝืดหรือลื่นเกินไป หากมีเหล็กดัดควรมีช่องที่สามารถเปิดได้ง่ายเวลาเกิดเหตุฉุกเฉิน

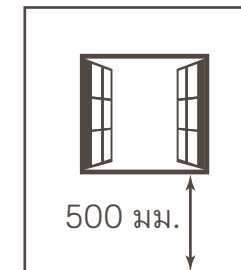
มุ้งลวดที่ติดไว้กับหน้าต่างต้องสามารถถอดออกมาทำความสะอาดได้

ลูกฟักกระจกให้ติดเครื่องหมายหรือแถบสีที่สังเกตเห็นได้ชัด

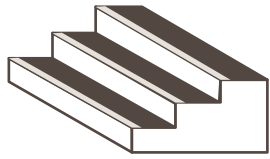
มีหลังคาหรือส่วนยื่นที่กันแดดกันฝนได้ดี

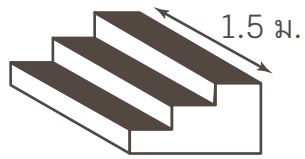
สำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการที่นั่งรถเข็น เพื่อให้สามารถมองเห็นทัศนียภาพภายนอกได้ หน้าต่างควรติดตั้งที่ระดับความสูงไม่เกิน 500 มิลลิเมตรจากระดับพื้น

5. บันได

ลักษณะบันไดที่เหมาะสม มีรายละเอียดดังนี้

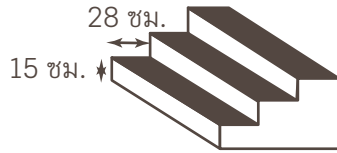
พื้นผิววัสดุไม่ลื่น
หรือติดแถบกันลื่น
ไว้ที่ขอบนอนทุกชั้นบันได

บันไดควรมีความกว้างสุทธิ
ไม่น้อยกว่า 0.90 เมตร

มีชานพักทุกระยะแนวตั้ง
2.00 เมตร

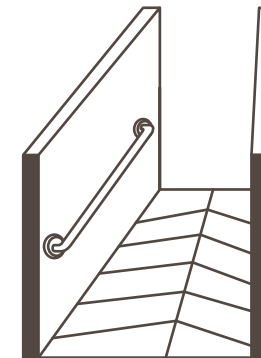
ลูกตั้งสูงไม่เกิน
15 เซนติเมตร ลูกนอนยาว
ไม่น้อยกว่า 28 เซนติเมตร

ติดตั้งราวจับแบบกลมมนทั้งสองฝั่งขนานข้างบันไดโดยให้ยาว
ต่อเนื่องกัน

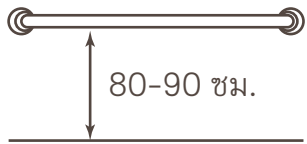
6. ราวจับ

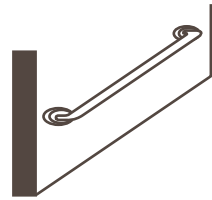
ลักษณะราวจับที่เหมาะสม มีรายละเอียดดังนี้

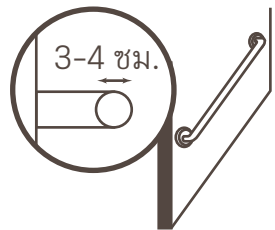
ควรติดตั้งราวจับหรือราวกัน
ตามสถานที่ที่อันตราย เช่น
บันได ทางลาด ระเบียงและ
บริเวณที่ยกสูงขึ้นจากพื้น
ตั้งแต่ 40 เซนติเมตรขึ้นไป
และราวจับไม่ควรกั้นหรือ
กีดขวางทางสัญจร

เพื่อความสะดวกรสบายของผู้สูงอายุและผู้พิการ ราวจับควรติดตั้งอยู่ในระดับความสูง 80 - 90 เซนติเมตรจากพื้น

ราวจับควรติดอยู่กับกำแพงหรือโครงสร้างที่แข็งแรง เพื่อให้สามารถรองรับน้ำหนักจำนวนมากได้

เส้นผ่าศูนย์กลางของราวจับที่แนะนำ คือ 3 - 4 เซนติเมตร

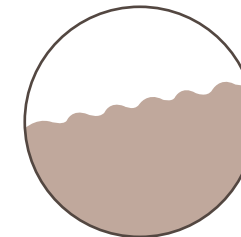
ราวจับควรยื่นออกมา ในระยะ 30 - 40 เซนติเมตรตามแนวนอนตรงสุดทางลาดหรือบันได แต่ต้องไม่ให้ราวจับกีดขวางทางสัญจร

กำแพงที่มีลักษณะพื้นผิวเรียบควรมีระยะห่างระหว่างราวจับกับกำแพง 4 - 5 เซนติเมตร ส่วนกำแพงที่มีลักษณะพื้นผิวหยาบเรียบ ควรมีระยะห่างระหว่างราวจับกับกำแพงที่มีพื้นผิวเรียบอย่างน้อย 5 ซม. ส่วนกำแพงที่มีลักษณะพื้นผิวหยาบควรมีระยะห่างระหว่างราวจับกับกำแพงเพิ่มขึ้น

7. ทางเดิน / ทางเชื่อม

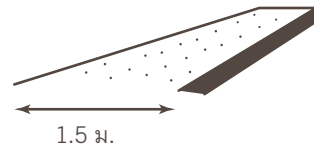
ลักษณะทางเดิน/ทางเชื่อมที่เหมาะสม มีรายละเอียดดังนี้

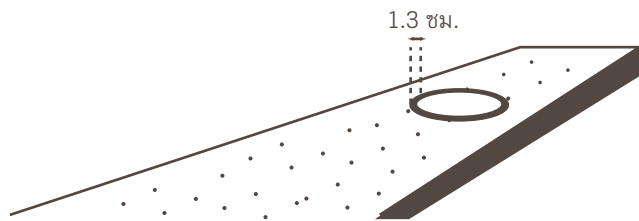
พื้นผิวเรียบเสมอกัน ไม่ลื่น เช่น เป็นพื้นทรายล้าง พื้นคอนกรีต หรือปูกระเบื้องสำหรับปูพื้นภายนอก

ไม่ควรเป็นสิ่งกีดขวางที่เป็นอุปสรรคในการเดินของคนพิการหรือมีส่วนของอาคารยื่นล้ำออกมาเป็นอุปสรรคขวางทางสัญจร

ความกว้างของทางเดินและทางเชื่อมไม่น้อยกว่า 0.90 เมตร

หากมีที่ระบายน้ำ หรือรางระบายน้ำบนพื้น ต้องมีฝาปิดท่อนหรือฝาตะแกรงขนาดร่องกว้างไม่เกิน 1.3 เซนติเมตร ให้ด้านยาวของช่องตะแกรงตั้งฉากกับทางสัญจร

8. ห้องน้ำ ห้องส้วม

ลักษณะห้องน้ำ ห้องส้วมที่เหมาะสม มีรายละเอียดดังนี้

90 ซม.

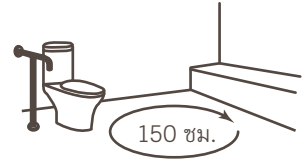

ประตูควรมีความกว้างสุทธิอย่างน้อย 90 เซนติเมตร

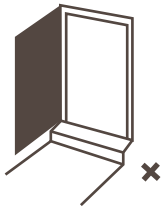
90 ซม.

ประตูควรมีความกว้าง
สุทธิอย่างน้อย
90 เซนติเมตร

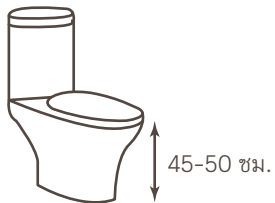
พื้นที่ว่างภายในมีเส้น
ผ่าศูนย์กลางไม่น้อยกว่า
1.50 เมตร

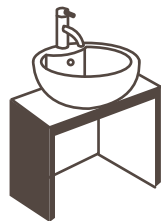
พื้นห้องส้วมมีระดับเสมอ
พื้นภายนอก หรือมีทางลาด
ในกรณีเป็นพื้นต่างระดับ

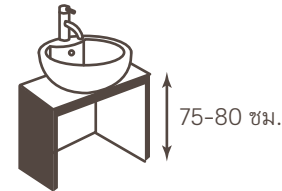
ติดตั้งราวจับทั้งใน
แนวตั้งและแนวนอน

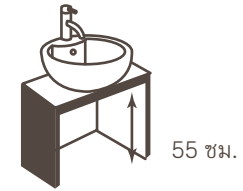
โถส้วมชนิดนั่งห้อยขา
สูงจากพื้น 45 - 50
เซนติเมตร และมีพนักพิง

ควรมีพื้นที่หน้าอ่างล้างมือ
อย่างน้อย 0.90 x 1.20
เมตร เพื่อให้เข้าถึงได้สะดวก

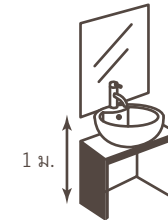
อ่างล้างมือมีความสูงจากพื้น
ถึงขอบบนของอ่าง 75 - 80
เซนติเมตร และมีราวจับในแนว
นอนแบบพับเก็บได้ในแนวตั้ง
ทั้งสองข้างของอ่าง

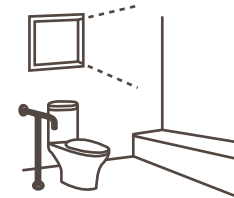
ใต้อ่างควรเป็นที่ว่าง
สูงอย่างน้อย
55 เซนติเมตร

ก๊อกน้ำสามารถใช้มือเดียว
บังคับโดยไม่ต้องออกแรง
และไม่ควรใช้ก๊อกแบบหมุน
ถ้าเป็นไปได้ควรใช้ก๊อกแบบ
ก้านโยกหรือแบบอัตโนมัติ

กระจกที่ติดตั้งบริเวณ
เหนืออ่างล้างหน้าควร
ติดตั้งที่ความสูงจาก
พื้นไม่เกิน 1.00 เมตร

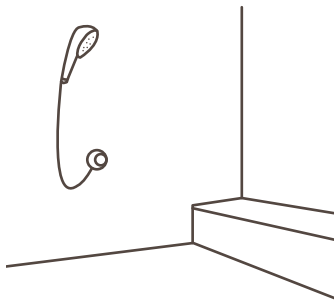

ห้องน้ำต้องมีแสงสว่าง
เพียงพอ

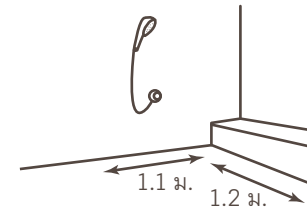
ห้องอาบน้ำ

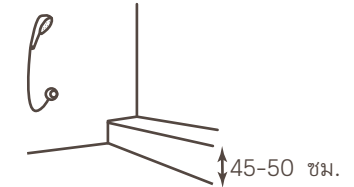
ลักษณะห้องอาบน้ำที่เหมาะสม มีรายละเอียดดังนี้

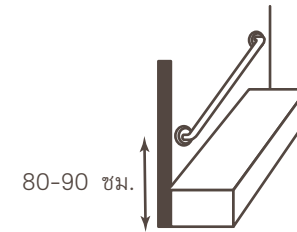
ที่อาบน้ำควรใช้แบบฝักบัว จะปลอดภัยกว่าแบบอ่างอาบน้ำ และฝักบัวควรเป็นแบบที่ปรับระดับและถอดได้

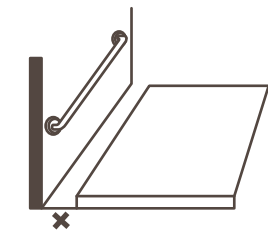
ควรมีพื้นที่กว้างขนาดความกว้างสุทธิไม่น้อยกว่า 1.10 เมตร และความยาวสุทธิไม่น้อยกว่า 1.20 เมตร

ควรมีที่นั่งอาบน้ำให้กับผู้สูงอายุและผู้พิการได้ใช้ โดยมีความสูงจากพื้น 45 - 50 เซนติเมตร

ควรจะติดตั้งราวจับไว้กับกำแพงด้านหลังและตรงข้ามที่นั่งในระดับความสูง 80 - 90 เซนติเมตร

บริเวณที่อาบน้ำไม่ควรมีธรณีกัน หากจะทำพื้นต่างระดับระหว่างส่วนเปียกส่วนแห้ง ไม่ควรสูงเกิน 1 เซนติเมตร

ภายในห้องน้ำควรมีปุ่มหรือเชือกสัญญาณฉุกเฉิน เพื่อขอความช่วยเหลือจากภายนอก โดยมีป้ายระบุไว้อย่างชัดเจน โดยสัญญาณเตือนภัยควรติดตั้งในบริเวณระหว่างโถส้วมและอ่างอาบน้ำ และสามารถเอื้อมได้ถึงจากพื้น ควรที่จะติดตั้งไว้ 2 ตำแหน่ง โดยให้เอื้อมได้จากระยะ 95 เซนติเมตร และ 25 เซนติเมตรจากระดับพื้น เพื่อที่จะให้สามารถใช้งานได้ ทั้งจากเก้าอี้ที่นั่ง และในกรณีที่สูงอายุหรือผู้พิการล้มลงบนพื้น

กรณีศึกษา : ข้อพึงระวังในการปรับสภาพบ้าน

กรณีศึกษาต่อไปนี้เป็นกรณีศึกษาสำหรับข้อพึงระวังขณะก่อสร้าง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปรับสภาพบ้านมีปัญหาภายหลัง หรือปรับแล้วไม่เหมาะสมกับคนพิการ ซึ่งควรระวังในเรื่องของลักษณะความพิการที่จะทำให้ใช้อุปกรณ์บางอย่างไม่ถนัด เช่น การไม่มีแรงในการหมุนก๊อกน้ำ ต้องใช้ที่ยึดในการยกตัวจากที่นั่ง หรือควรระวังในเรื่องของรูปร่างของคนพิการที่มีความสูงหรือความอ้วนที่จะทำให้ต้องปรับมาตรฐานในการก่อสร้างให้เหมาะสม ดังกรณีศึกษาที่จะกล่าวต่อไปนี้

กรณีศึกษาที่ 1 : ช่างใช้มาตรฐานการปรับสภาพบ้าน โดยทั่วไปแต่ไม่เหมาะกับสภาพความพิการ

ข้อมูลคนพิการ

ได้รับความกระทบกระเทือนที่สมอง (traumatic brain injury) จึงมีความยากลำบากในการควบคุมการทำงานของแขนขา เวลาจะเข้าห้องน้ำและออกนอกบ้านต้องรอพ่อมาอุ้ม

โจทย์การปรับสภาพบ้าน

1. ย้ายห้องน้ำมาอยู่ใกล้ส่วนนอน ทำทางออกไปเข้าห้องน้ำให้ใกล้ส่วนนอน
2. เปลี่ยนโถส้วมจากนั่งยองเป็นนั่งราบ
3. ทำราวจับรอบบ้าน
4. ลาดปูนเพื่อให้เข็นรถโยกออกนอกบ้านได้ง่าย

ปัญหาที่เกิดขึ้นภายหลังการปรับสภาพบ้าน

เนื่องจากช่างปรับตามมาตรฐานการก่อสร้าง จึงเกิดปัญหา ดังนี้

1. คนพิการที่มีอาการแขนขาอ่อนแรง ไม่สามารถบิดก๊อกน้ำแบบปกติได้

2. โถส้วมที่มีการปรับเป็นแบบโถแบบนั่งราบ ยังต้องมีการตักน้ำราด แต่คนพิการไม่มีกำลังกล้ามเนื้อมือจึงไม่สามารถตักน้ำราดด้วยตนเองได้ ประกอบกับคนพิการเป็นคนตัวสูง เมื่อนั่งโถส้วมที่มีความสูงตามมาตรฐานจึงยกตัวขึ้นด้วยตนเองได้ยาก

3. ช่างติดตั้งราวจับในระดับมาตรฐาน ไม่เหมาะสมกับความสูงของคนพิการ เมื่อใช้งานคนพิการยังต้องให้ญาติช่วยพยุงลุกขึ้น

การแก้ไข

ปรับก๊อกน้ำเป็นแบบคันโยก (ปิดซ้ายขวา) เพื่อให้สามารถเปิด-ปิดน้ำเองได้ การปรับโถส้วมอีกครั้งเพื่อเปลี่ยนเป็นแบบชักโครกและหนุนโถส้วมให้สูงขึ้นในระยะที่เหมาะสมกับการยกตัว และปรับระยะความสูงของราวจับใหม่

กรณีศึกษาที่ 2 : ใช้ช่างจิตอาสาที่ยังขาดประสบการณ์ ในการปรับสภาพบ้านสำหรับคนพิการ

ข้อมูลคนพิการ

ขาขาด 1 ข้าง ใช้การถัดตัวภายในบ้าน ไม่สะดวกในการใช้รถเข็นภายในบ้าน เดิมใช้ไม้ค้ำ แต่มีปัญหาเรื่องหัวเข่า อาศัยอยู่คนเดียว

โจทย์การปรับสภาพบ้าน

1. ปรับห้องน้ำ ปรับที่ตั้งของอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้รถเข็นสามารถเข้าไปได้ เปลี่ยนโถส้วมจากนั่งยองเป็นนั่งราบ มีที่นั่งอาบน้ำ และมีราวจับในห้องน้ำ
2. ยกหลังคาขึ้นสูงเพื่อให้มีการระบายอากาศที่ดีขึ้น
3. เปลี่ยนปลั๊กไฟทั้งบ้าน (เดิมปลั๊กไฟอยู่สูงต้องใช้ไม้ช่วยในการเปิด-ปิด)

ปัญหาที่เกิดขึ้นภายหลังการปรับสภาพบ้าน

เนื่องจากช่างที่ทำการปรับบ้านเป็นช่างจิตอาสา รับโจทย์ช่างต้นนำไปปรับสภาพบ้าน และช่าง อปท. ไม่ได้มาคุมงาน ภายหลังการปรับเกิดปัญหา ดังนี้

1. ส้วมที่เปลี่ยนราดไม่ลง น้ำขังในห้องน้ำ และรถเข็นไม่สามารถเข้าไปได้เนื่องจากมีระดับที่ต่างกัน
2. ไม่ได้ทำการยกหลังคา และไม่ได้ทำปลั๊กใหม่

การแก้ไข

เนื่องจากมีงบประมาณที่จำกัด จึงต้องประสานภาคีระดมทุน รวมถึงประสานทหารก่อสร้างที่เคยช่วยปรับสภาพบ้านคนพิการหลังอื่นมาแล้วมาช่วย เพราะมีความเข้าใจในเรื่องการปรับบ้านให้เหมาะสมกับคนพิการ และยังได้วัสดุเหลือใช้ในค่ายทหารมาสนับสนุนด้วย เช่น กระเบื้อง ปูน โดยทำการปรับห้องน้ำใหม่ ทำให้ห้องน้ำกว้างขึ้นด้วยการทุบผนังที่มีอยู่เดิม ปรับผัง นำอ่างหินขัดเข้ามาแทน ทำที่นั่งอาบน้ำเพิ่มทำทางลาดเข้ามาในห้องน้ำ เพื่อให้รถเข็นเข้าไปในห้องน้ำได้ และทำราวจับโดยใช้ท่อเหล็ก ซึ่งมีการวัดความสูงให้เหมาะสมกับระยะของคนพิการ มีการก่ออิฐเพิ่มความสูงของหลังคา เดินสายปลั๊กใหม่ให้อยู่ในระยะเอื้อมถึง

กรณีศึกษาที่ 3 : ใช้ช่างที่ไม่มีทักษะในการออกแบบให้เหมาะกับ สภาพความพิการ

ข้อมูลคนพิการ

กระดูกต้นคอหักกดไขสันหลัง ทรงตัวไม่ได้ แขนขาอ่อนแรง มีแรงยันตัวได้แต่ต้องมีที่จับ เป็นคนตัวใหญ่ น้ำหนักมาก เข้าห้องน้ำลำบาก ห้องน้ำอยู่ไกล

โจทย์การปรับสภาพบ้าน

1. ย้ายห้องน้ำมาอยู่ใกล้ส่วนนอน ทำทางออกไปเข้าห้องน้ำให้ใกล้ส่วนนอน
2. เปลี่ยนโถส้วมจากนั่งยองเป็นนั่งราบ
3. ทำราวจับเพื่อให้เดินสะดวก

ปัญหาที่เกิดขึ้นภายหลังการปรับสภาพบ้าน

เนื่องจากช่างที่ก่อสร้างขาดทักษะในการออกแบบให้เหมาะสมกับลักษณะความพิการ จึงทำให้เกิดปัญหา ดังนี้

1. คนพิการมีเนื้อที่มือมาก (มืออ้วน) เดิมติดราวจับในห้องน้ำให้มีระยะห่างจากผนังในระดับปกติ จึงแคบไปสำหรับคนพิการรายนี้
2. ราวชำระที่ติดเป็นแบบบีบ คนพิการมีปัญหาเรื่องกล้ามเนื้อมัดเล็กอ่อนแรง ไม่สามารถบีบได้

การแก้ไข

เนื่องจากมีงบประมาณที่จำกัด จึงต้องระดมทุน และทำความเข้าใจกับช่าง ช่างจึงทำการออกแบบใหม่โดยใช้ราวจับที่มีลักษณะโค้งออกมาจากผนัง ปรับสายชำระให้เป็นแบบคันโยกเปิด-ปิด

ข้อชวนคิดในการปรับสภาพบ้าน

 เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปรับสภาพบ้านมีปัญหาภายหลังหรือปรับแล้วไม่เหมาะสมกับคนพิการ ยกตัวอย่างทำราวจับที่มีระยะห่างระหว่างกำแพงน้อยเกินไป ทำให้คนพิการที่มีขนาดมือใหญ่ไม่สามารถสอดมือไปจับราวได้ถนัด และการยกส้วมนั่งราบใหม่ไม่เหมาะสมกับความสูงของคนพิการ หรือทำห้องน้ำแล้วมีน้ำขัง ทำให้เกิดความไม่สะดวกในการใช้งาน ต้องรื้อทำใหม่อีก เป็นการเสียเวลาและค่าใช้จ่าย สาเหตุประการหนึ่งเกิดจากการที่ช่างอาศัยประสบการณ์เดิมหรือความเคยชินในการทำงาน ดังนั้น จึงต้องให้ความสำคัญกับการมี “ทักษะการสื่อสารที่ดี” ระหว่างทีมปรับสภาพบ้านและคนพิการกับช่างอยู่เสมอ เช่น ในวันที่มีการปรับสภาพบ้าน ทีมควรเข้ามาทำงานร่วมกับช่าง และควรให้คนพิการมาลองประมาณระยะในการใช้อุปกรณ์หรือสถานที่ด้วย เพื่อให้ได้ระยะที่ถูกต้องและเหมาะสมกับการใช้งานจริง

ส่วนที่ 5 ค่าใช้จ่ายในการจัดการ ปรับสภาพบ้าน ตลอดทั้งกระบวนการ

ในการดำเนินงานเพื่อปรับสภาพบ้านฯ นั้น ท้องถิ่นควรต้องพิจารณาค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่างๆ (Operating Cost) ให้ครอบคลุมทั้งกระบวนการ ซึ่งแต่ละพื้นที่ควรร่วมกันพิจารณาถึงประโยชน์และความจำเป็นในการใช้จ่ายในแต่ละองค์ประกอบ โดยเฉพาะการใช้จ่ายที่ลงทุนหนึ่งครั้งสามารถทำให้เกิดผลในระยะยาวได้ เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถประมาณการค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการปรับสภาพบ้านแก่คนพิการได้เหมาะสมและนำไปใช้ในการวางแผนจัดการงบประมาณของท้องถิ่นต่อไป โดยค่าใช้จ่ายในการปรับสภาพบ้านนั้น มี 3 องค์ประกอบดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ค่าใช้จ่ายในการเตรียมการปรับสภาพบ้าน

ประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญคือ

1. ค่าใช้จ่ายเพื่อพัฒนาศักยภาพ จัดอบรมให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการปรับสภาพบ้าน เช่น นักกายภาพบำบัด ผู้ดูแลคนพิการ บุคลากรจากเทศบาลหรือองค์การบริหารท้องถิ่นที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปรับสภาพบ้าน ช่างชุมชน โดยเนื้อหาหลักในการจัดอบรมพัฒนาศักยภาพจะประกอบไปด้วย 3 เรื่อง คือ แนวทางในการปรับสภาพบ้าน ตามหลัก Universal Design (UD) และการเลือกอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับบ้านและท้องถิ่น การประเมินสมรรถนะของคนพิการ เพื่อใช้ตัดสินใจในการปรับสภาพบ้าน และแนวทางในการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับคนพิการจากการปรับสภาพบ้าน ซึ่งการลงทุนสำหรับค่าใช้จ่ายนี้จะทำให้ได้บุคลากรที่มีศักยภาพในการปรับสภาพบ้าน โดยมีการจัดอบรมเพื่อทำความเข้าใจ จำนวน 2 ครั้ง

2. ค่าใช้จ่ายเพื่อการออกแบบบ้าน โดยสถาปนิก ตามหลัก UD ตรวจสอบแบบบ้านให้ สอดคล้องกับ สมรรถนะของคนพิการ และการให้คำปรึกษาขณะทำการปรับสภาพบ้าน

ตารางที่ 4

ประมาณการค่าใช้จ่ายเบื้องต้นในการเตรียมการปรับสภาพบ้าน

	ค่าเข้าร่วมอบรมพัฒนาศักยภาพ (บาท/คน)			ค่าออกแบบ ต่อบ้าน 1 หลัง ***
	ค่าวัสดุ*	ค่าแรง**	รวมค่าใช้จ่าย อบรม	
วงเงิน (บาท)	950	850	1,800	3,000
ร้อยละ	52.8%	47.2%	100%	

*ค่าวัสดุ ได้แก่ ค่าวัสดุและเอกสารประกอบประกอบการประชุม ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิง ค่าอาหาร และค่าที่พัก

**ค่าแรง ได้แก่ ค่าตอบแทนวิทยากร ค่าเบี้ยเลี้ยงสำหรับผู้เข้าประชุม

***ค่าออกแบบ คือ ค่าตอบแทนสถาปนิกในการออกแบบบ้านตามหลักมาตรฐาน UD ตรวจสอบแบบบ้าน และให้คำปรึกษาในการออกแบบบ้าน ให้สอดคล้องกับสมรรถนะคนพิการ ก่อนการปรับสภาพบ้าน

97

2. ค่าใช้จ่ายในการปรับสภาพบ้าน

ในการปรับสภาพบ้านสำหรับคนพิการนั้น สามารถประมาณการต้นทุนค่าใช้จ่ายที่ใช้ตามระดับความมากน้อยของสภาพบ้านที่ต้องปรับ ดังนี้

1. การปรับสภาพภายในบ้านเพียงเล็กน้อย เช่น จัดทำราวจับ ปรับพื้นราบเล็กน้อย ปรับห้องน้ำเดิมที่มีอยู่แล้ว ปรับห้องนอนเดิมที่มีอยู่แล้ว ทำประตูให้สะดวกต่อการเข้า-ออก ฯลฯ การปรับในลักษณะนี้จะมีต้นทุนเฉลี่ยประมาณ 20,000 – 25,000 บาท และใช้เวลาดำเนินงานประมาณ 2-15 วัน

2. การปรับสภาพบ้านและโครงสร้างบางส่วน ของบ้าน เช่น ปรับสภาพภายในบ้านเล็กน้อยดังข้อ 1) และย้ายห้องน้ำหรือห้องนอน หรือสร้างห้องน้ำหรือห้องนอนขึ้นมาใหม่ ทำทางลาดและ/หรือปรับพื้นบ้าน ฯลฯ การปรับในลักษณะนี้จะมีต้นทุนเฉลี่ยประมาณ 40,000 – 45,000 บาท และใช้เวลาดำเนินงานประมาณ 3-20 วัน

98

3. การสร้างบ้านใหม่ ในกรณีที่บ้านมีความเสี่ยงสูงที่จะทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยในการใช้งานและการอยู่อาศัย และ/หรือมีการเสื่อมสภาพมากเกินกว่าที่จะรักษาสภาพเดิมไว้ได้ จำเป็นต้องมีการสร้างบ้านใหม่ขึ้นมา จะต้องพิจารณาตามขนาดพื้นที่ใช้งานให้เป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำของการอยู่อาศัย โดยที่ขนาดพื้นที่ไม่ควรแคบเกินไปจนคนพิการเคลื่อนไหวได้ลำบาก การสร้างบ้านใหม่จะมีต้นทุนเฉลี่ยประมาณ 60,000 – 65,000 บาท และใช้เวลาในการดำเนินงานประมาณ 11-30 วัน

ทั้งนี้ ต้นทุนให้บริการปรับสภาพบ้านฯ ดังกล่าวข้างต้นเป็นต้นทุนสำหรับก่อสร้างโครงสร้างและส่วนประกอบอื่นๆ ของบ้าน เช่น ประตู ลูกบิดประตู หน้าต่าง พื้น ฝ้าบ้าน หลังคา เป็นต้น แต่ยังไม่รวมต้นทุนค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการติดตั้งระบบไฟฟ้า น้ำประปา เฟอร์นิเจอร์ เครื่องไฟฟ้า หรือสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ รวมทั้งไม่รวมค่าปรับปรุงสภาพแวดล้อมรอบๆ บ้านด้วย เช่น การปรับปรุงพื้นที่เพื่อป้องกันน้ำท่วม เป็นต้น

ตารางที่ 5 ประมาณการค่าใช้จ่ายเบื้องต้นและระยะเวลาที่ใช้ในการปรับปรุงบ้านตามลักษณะการปรับปรุงบ้าน

ลักษณะการปรับปรุงบ้าน	1.การปรับปรุงภายในบ้านเล็กน้อย	2.การปรับปรุงสภาพบ้านและโครงสร้างบางส่วนที่บ้าน	3.การสร้างบ้านใหม่
รายการปรับปรุง	ราวจับ	จัดทำราวจับ	จัดทำราวจับ
	พื้น	ปรับพื้นราบ	ปรับพื้นราบ/ทำทางลาด
	ทางลาด		ปรับจากเดิมที่มีอยู่แล้ว
	ห้องนอน	ปรับจากเดิมที่มีอยู่แล้ว	ย้าย/สร้างห้องนอนใหม่
	ห้องน้ำ		ย้าย/สร้างห้องน้ำใหม่
ประตู	ทำประตูให้สะดวกต่อการเคลื่อนไหว	ทำประตูให้สะดวกต่อการเคลื่อนไหว	
ค่าใช้จ่ายทั้งหมด Min-Max*	10,000 – 22,000 ค่าเฉลี่ย 20,000 -25,000	17,000 – 58,000 บาท ค่าเฉลี่ย 40,000 - 45,000	38,000 – 94,000 ค่าเฉลี่ย 60,000 - 65,000 บาท
ระยะเวลาดำเนินการ	2-15 วัน	3-20 วัน	11-30 วัน

*ค่าใช้จ่ายพิจารณาเฉพาะค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงบ้าน ซึ่งประกอบด้วย ค่าวัสดุในการปรับปรุงบ้าน ร้อยละ 90 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด และค่าแรงในการปรับปรุงบ้าน ร้อยละ 10 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด

การปรับปรุงบ้านสำหรับคนพิการนั้น ทีมปรับสภาพบ้านต้องให้ความสำคัญกับการเลือกวัสดุที่ได้มาตรฐานและสามารถซื้อหาได้ง่ายภายในท้องถิ่น ขณะเดียวกัน ต้องให้ความสำคัญกับการติดตั้งอุปกรณ์ ราวจับ มือจับประตู และเครื่องใช้ต่างๆ ให้มีความแข็งแรงเป็นพิเศษ เนื่องจากการใช้งานของคนพิการหรือผู้สูงอายุ ซึ่งมีกล้ามเนื้อร่างกายส่วนต่างๆ แข็งแรงน้อยกว่าคนทั่วไป มักทำให้มีการก้มหน้าก้มตัวลงที่อุปกรณ์เครื่องใช้ดังกล่าว ทำให้เกิดการชำรุดเสียหายได้ง่าย หากติดตั้งไม่แน่นหนาพอหรือใช้วัสดุที่ไม่มีคุณภาพ นอกจากนี้จะต้องคำนึงถึงการซ่อมแซมบ้านหลังจากที่คนพิการเข้ามาอยู่แล้วระยะหนึ่งด้วย เพราะการจัดหาช่างเพื่อมาซ่อมแซมบ้านเล็กๆ น้อยๆ อาจเป็นค่าใช้จ่ายสูงสำหรับครอบครัวที่ยากจนหรืออาจจะจัดหาช่างมาซ่อมแซมได้ยาก คนพิการที่อยู่ลำพังก็ไม่สามารถซ่อมแซมบ้านได้เองหรือทำได้ลำบากมาก

3. ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการและติดตามประเมินผลหลังการปรับสภาพบ้าน

1. ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการภายในทีมงาน เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถอดบทเรียนที่เกิดขึ้นเมื่อทำการปรับสภาพบ้านเสร็จสิ้น

2. ค่าใช้จ่ายในการติดตามผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับคนพิการ ซึ่งค่าใช้จ่ายในส่วนนี้เป็นค่าใช้จ่ายที่มีความสำคัญ ใช้เพื่อการยืนยันผลของการปรับสภาพบ้าน ทั้งผลที่เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติงานในการปรับสภาพบ้าน การเรียนรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างผู้ปฏิบัติงานปรับสภาพบ้าน ร่วมกัน ถอดเป็นบทเรียนเพื่อใช้ในการปรับสภาพบ้านในปีต่อไป และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับคนพิการ ผู้ดูแล และครอบครัว รายละเอียดประมาณการค่าใช้จ่ายดังนี้

ตารางที่ 6 ประมาณการค่าใช้จ่ายเบื้องต้นในการบริหารจัดการและติดตามประเมินผลหลังการปรับสภาพบ้าน

	ค่าประชุมถอดบทเรียน/ สร้างแนวปฏิบัติ (บาท/คน)			ค่าติดตาม ผลลัพธ์การ ปรับสภาพบ้าน *** (บาท/บ้าน)
	ค่าวัสดุ*	ค่าแรง**	รวมค่าใช้จ่าย ในการประชุม	
วงเงิน (บาท)	500	560	1,060	600
ร้อยละ	47.2%	52.8%	100%	

* ค่าวัสดุ ได้แก่ ค่าวัสดุและเอกสารประกอบประกอบการประชุม ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิง ค่าอาหาร และค่าที่พัก

** ค่าแรง ได้แก่ ค่าตอบแทนวิทยากร ค่าเบี้ยเลี้ยงสำหรับผู้เข้าประชุม

*** ค่าติดตามผลลัพธ์ ได้แก่ ค่าตอบแทนผู้ปฏิบัติการออกเยี่ยมและติดตามผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับคนพิการ ผู้ดูแล และครอบครัว

ตารางที่ 7 ประมาณการค่าใช้จ่ายเบื้องต้นในการดำเนินการตามองค์ประกอบ

องค์ประกอบ ค่าใช้จ่าย	1. ค่าใช้จ่าย เตรียมปรับ สภาพบ้าน	2. ค่าใช้จ่าย ปรับสภาพบ้าน	3. ค่าใช้จ่าย ในการบริหาร และติดตาม ประเมินผล
ค่าใช้จ่าย สำหรับคน ปฏิบัติงาน	ค่าอบรม 1,800 บาท/คน	-	ค่าประชุม 1,060 บาท/คน
ค่าใช้จ่าย ต่อบ้าน	ค่าออกแบบ 3,000 บาท/บ้าน	10,000 – 94,000* บาท/บ้าน ค่าเฉลี่ย 65,000 – 20,000 บาท ค่าวัสดุ : ค่าแรง = 90 : 10	ค่าติดตามผล 600 บาท/บ้าน

*พิจารณาตามลักษณะของการปรับปรุงบ้าน 3 แบบ ได้แก่ ปรับสภาพบ้านภายใน ปรับสภาพและโครงสร้างของบ้าน และสร้างบ้านใหม่

ซึ่งใน 1 ชุมชน สามารถประมาณการค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงสภาพบ้านตลอดกระบวนการ ตามลักษณะการปรับปรุงบ้านได้ 3 แบบ ดังนี้

แบบที่ 1 การปรับปรุงภายในบ้านเล็กน้อย

จะมีประมาณการค่าใช้จ่าย ประกอบด้วย

1. ค่าใช้จ่ายเตรียมปรับปรุงสภาพบ้าน
 - ค่าเข้าร่วมอบรมพัฒนาศักยภาพ 1,800 บาท/คน
 - ค่าออกแบบ 3,000 บาท/หลัง
2. ค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงสภาพบ้าน 20,000-25,000 บาท/หลัง
3. ค่าใช้จ่ายในการบริหารและติดตามประเมินผล
 - ค่าประชุม 1,060 บาท/คน
 - ค่าติดตามผล 600 บาท/หลัง

แบบที่ 2 การปรับปรุงภายในบ้านและโครงสร้างบ้าน

จะมีประมาณการค่าใช้จ่าย ประกอบด้วย

1. ค่าใช้จ่ายเตรียมปรับปรุงสภาพบ้าน
 - ค่าเข้าร่วมอบรมพัฒนาศักยภาพ 1,800 บาท/คน
 - ค่าออกแบบ 3,000 บาท/หลัง
2. ค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงสภาพบ้าน 40,000-45,000 บาท/หลัง
3. ค่าใช้จ่ายในการบริหารและติดตามประเมินผล
 - ค่าประชุม 1,060 บาท/คน
 - ค่าติดตามผล 600 บาท/หลัง

แบบที่ 3 การสร้างบ้านใหม่

จะมีประมาณการค่าใช้จ่าย ประกอบด้วย

1. ค่าใช้จ่ายเตรียมปรับปรุงสภาพบ้าน
 - ค่าเข้าร่วมอบรมพัฒนาศักยภาพ 1,800 บาท/คน
 - ค่าออกแบบ 3,000 บาท/หลัง
2. ค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงสภาพบ้าน 60,000-65,000 บาท/หลัง
3. ค่าใช้จ่ายในการบริหารและติดตามประเมินผล
 - ค่าประชุม 1,060 บาท/คน
 - ค่าติดตามผล 600 บาท/หลัง

เอกสารอ้างอิง

1 ศิรินาถ ตงศิริ และคณะ. 2558.

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลลัพธ์ของบริการปรับปรุงสภาพบ้าน
สำหรับคนพิการด้านการเคลื่อนไหวและผู้สูงอายุ.
รายงานผลการวิจัยส่งสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

2 ข้อมูลประมวลผลจากฐานข้อมูลทะเบียนกลางคนพิการ
สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. .
2 กุมภาพันธ์ 2559, from
http://ecaed.nep.go.th/nep_all/file/Stat_Jan_59.pdf

3 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
พ.ศ.2550. 2550. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 124 ตอนที่ 61 ก
(27 กันยายน 2550)

4 ประกาศกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
2552. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 126 ตอนพิเศษ 77 ง
(29 พฤษภาคม 2552)

5 บัญชีสากลเพื่อการจำแนกการทำงาน
สุขภาพและความพิการ (International Classification of
Functioning, Disability and Health หรือ ICF)
เป็นมาตรฐานกลางในการประเมินความสามารถตามประเภท
ความพิการ เพื่อประโยชน์และเป็นเครื่องมือทางสถิติ
ด้านการวิจัย ด้านการบำบัดรักษา
ด้านการวางนโยบายทางสังคม และ ด้านการศึกษา
ตลอดจนสามารถวิเคราะห์ข้อมูล ประสานและเชื่อมโยง
ข้อมูลได้ในระดับประเทศ (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์
สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข. 2555.
นนทบุรี.)

6 ศิรินาถ ตงศิริ ชนิตตา พลอยล้อมแสง
และ กัตัญญา หอสูติสิมา. 2558.
การปรับสภาพบ้านเพื่อคุณภาพชีวิตคนพิการและผู้สูงอายุ:
ข้อเสนอแนะสำหรับการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ.
วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข. ปีที่ 9 ฉบับที่ 4
ตุลาคม-ธันวาคม 2558.

7 ศิรินาถ ตงศิริ 2556.
การใช้บัญชีสากลเพื่อการจำแนกการทำงาน ความพิการ
และสุขภาพ (International Classification of
Functioning, Disability and Health)
ในการพัฒนาฐานข้อมูลคนพิการ.
ศรีนครินทร์เวชสารปีที่ 28 ฉบับที่ 1 : 131-142.

8 กัตัญญา หอสูติสิมา. 2556.
การปรับสภาพบ้านเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนพิการ.
บริษัท ต้นเงินการพิมพ์ จำกัด : นนทบุรี.

9 คู่มือการปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม
การออกแบบสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก
สำหรับทุกคน (Universal Design Code of Practice)
(ไตรรัตน์และคณะ 2552)